

„LUPTA PENTRU LUMINĂ.“

„LUMINA PRIN LUPTĂ.“

LITERATORUL

15 IULIU 1881

Abonamentul : pe tre luni 5 lei, pe șase luni 10 lei

Scrisorile nefrancate se refuză. || *Pe an 20 lei.* || Administr. Str. Poșta-Veche 6, Episcopie

UN DOR NEBUN

Când 'mi-aduc de tine-aminte
Și de-al nostru scurt-amor
Mă coprinde-un dor sêlbatec,
Dor nebun, omoritor!

Vrea-tu atunci să zbor la tine,
Să te ia-tu la sinul meu,
Să te duc - să nu te afle
Nimint, nici chiar Dumnezeu!

Dar n'am aripă, n'am putere
Și blestem viața mea,
Pe acel care 'mi-a dat-o
Și nu vrea să 'mi-o mai ia.

Dacă-atunci, prin vre-o minune
Lângă mine te-aș zeri
Fericirea mea cea mare
N'aș putea-o suferi!

Ci te-aș strânge-odată 'n brațe,
Să murim, și tu și eu,
Tu, să scapi de-o soartă tristă,
Eu, să scap de dorul meu!

Carol Scrob.

CONSERVATORUL ROMAN DIN BUCUREȘTI

Conservatorul de muzică și declamațiune din București, în urma esamenelor ținute pe anul 1880—1881, a desfășurat, înaintea unui numeros public, produsele elevilor de ambele secse în ziua de 20 Iunie, când, s'au și premiat învingătorii, cari au luptat în cursul întregului an pentru a culege apoi într'o zi fructele meritate. Această școală, socotită de mulți ca nefolositoare, este însă una din acele instituțiuni, care înfiltrează în inima unui popor civilizată, gustul artistic, din care nase inspirațiunile cele mai frumoase, simțimintele cele mai poetice, și cele mai sacre glorii morale prin care se poate mândri o națiune. Acum 4 ani progresele conservatorului erau deja înaintate, astă-zî le vedem ajunse la un grad și mai mare, și în scurt timp vom avea artiști prin care să se mândrească conservatorul și națiunea Română.

Profesorii acestei scoli împreună cu abilul director, d-l E. Wachman, 'și-au pus toate silințele a nu lăsa nimic de dorit întru ceea ce privește împlinirea datoriei în conștiință.

Sălile conservatorului nu mai seamănă a cazarme, ca altă dată, și, astă-zî sunt salonașe lucos mobilate și demne de cursurile ce se predă într'ênsele. Onoare d-lui Wachmanu care 'și-a îndreptat abilitatea și asupra acestui punct.

Talente avem; mijloacele nu ne lipsesc, dar ne mai trebuie acea impulziune ce se datorește tinerilor talentați, acea stimă care mărește avântul acelor care se hotărăsc a lupta în spinoasa carieră numită *artă*.

Să lăsăm bătrânilor ruginiți a mai zice, ca muzica și teatrul sunt ocupațiuni vane și ridicule; acestea sunt idei eronate, care tîmpesc un popor și 'l țin într'o stare primitivă de barbarism.

Oare, ce inimă nobilă nu se înduioșează la glasul melodios al muziceii saŭ la vibrările atin-gătoare ale declamațiunii? Cine a ascultat vre-odată accentele suave ale artei, fără să 'și simță inima tresărind, la fie-ce notă armonioasă, la fie-ce cuvânt care interpretă simțimintele omenești? . . .

Să lăsăm dar nepăsarea să se stingă odată cu inimile sleite, care nu gândesc de cât la materie, această țintă degradatoare a genului uman. Să cultivăm industria și științele; dar cultivând și artele, ne rafinăm spiritul; rafinându-ne spiritul, ne ridicăm pe aceiași treaptă cu națiunile adevărat civilizate, care au înțeles încă de mult, importanța instituțiunilor frumoase.

Mi se va zice însă, că la noi, toată lumea iubește arta și că prin urmare cele ce scrisei până aci sunt de prisos.

O da! . . . Iubim arta! Dar cum o iubim? Ne place să mergem la teatru saŭ bunioară, ca în ocaziunea din 20 Iunie, la esamenul conservatorului; ne place să privim, pe prețul de patru franci saŭ gratis, niște ființe care ne desfată urechea și ne mulțumește inima: ș'apoi, credem că-î o mulțumire pentru ei, dacă ne rupem palmele aplaudându'î, și dacă la întîlnire îi întimpinăm cu cuvintele: *Bravo! Bine ai fost!* . . . Amar însă pentru aceia care sunt răsplătiți în ast-fel de mod!

Am cunoscut tineri cu talent, care într'o zi ar fi devenit artiști de valoare. Ce au devenit ei însă? . . .

Acești oameni n'au putut trăi cu *aplauze* și cu *bravo*. Le-a trebuit hrana de toate zilele, le-au trebuit mijloace pentru a studia. Statul n'a voit să ție seamă de talente artistice, oamenii cu dare de mână 'î-au desprețuit, cum se face adese-orî celor devotați artei; foamea 'î-a strâns în ghiarele-î hidoase . . . și ce să mai zic . . . oameni suntem . . . au trebuit să 'și caute existența în alte ocupațiuni, pentru care nu erau meniți, și astfel, din oameni de talent, au căzut în cercul oamenilor ordinari din care vor dispăre, fără să lase măcar o umbră de existență.

Orî cum ar fi ênsă, e timpul să sperăm că pe viitor lucrurile vor lua o schimbare favorabilă. Statul și fie-care om în parte, e bine să cugete că precum orî-ce act omenesc este tendința către un ideal ôre-care, asemenea și arta este ținta către un ideal cu mult mai frumos, care hrănește spiritul și 'l înalță la adevărata lui menire.

Să revenim ênsă la cestiune.

În ziua de 20 Iunie, producțiunea se deschide prin *uvertura din ospelăria portugeză* de Cherubini esecutată de orchestra tinerilor eșiți din conservator.

Imediat d-l Pantazi Ghica, rostește un cuvânt către d-l V. A. Urechia, ministrul cultelor și instrucțiunei publice. Regret foarte mult că nu pot face un rezumat din discursul d-lui Pantazi Ghica: d-sa era în acea zi așa de indispus că n'am putut distinge mai nimic din ceea ce zicea, de și eram destul de aproape.

Domnul ministru, luând cuvântul, 'și manifestă bucuria de care se află animat în fața progreselor enorme ale conservatorului; cu multă modestie amintește fericirea ce a simțit acum 17 ani, luând parte la fundarea acestei școli, și în fine, enumerând pe scurt fazele prin care a trecut conservatorul în timpul de 17 ani, arată viul interes, ce poartă Majestățile Lor Regele și Regina pentru talentele care se devotează artei.

Aceste cuvinte sunt foarte frumoase, venite din partea unui ministru de instrucțiune publice, care, ca d-l Urechia, a luptat mult pentru literatură. Nu este ênsă mai puțin adevărat că simțim un adânc regret de a vedea că nici d-sa nu intră pe calea faptelor, ci urmează tot vechiul făgaș al vorbelor. Așa de ecezemplu, am putea să cităm ca un caz, ce revine foarte puțin în favoarea d-lui ministru, — faptul că bursele elevilor conservatorului neprevzându-se anul acesta în budget, cu toate că, în timpul nefastului ministeriat al d-lui Conta ele fuseseră puse la concurs și obținute pe un termen de trei ani, — totuși d-l actual ministru, ce se afla în pozițiune să ceară saŭ un credit suplimentar saŭ să plătească acele burse din fonduri ce aŭ o destinațiune cu desăvârșire flotantă în departamentul d-sale, nu a bine voit să se intereseze câtu-și de puțin, în această cestiune, ci a lăsat pe elevii bursieri muritori de foame.

Am mai putea să adăogăm și greșitul interes ce d-sa, se arată că poartă literaturii Române, socotind ca *literatură* numai poeziile cu *dedicațiuni către oamenii zilei*; — și aceasta chiar în contra propriei sale convicțiuni; căci d-sa cunoaște pe adevărații oameni de litere și știe să facă distincțiune între literatură și peticărie. Ar fi în adevăr de dorit, — fle-ne permis s'o zicem ca paranteză, — ca d-l Urechia, ce a studiat cu de-amănuntul literatura spaniolă, indignându-se în contra ingratitudinii contimporane, ce lăsa pe Camoens marele poet, în cea mai complectă mizerie, — pe când distincțiunile, onorurile și aurul ploua asupra mediocritaților, — să se ridice de-asupra acelor contimporani ai lui Camoens, și cel puțin, ca ministru, să dea mâna cu meritul, iar nu cu vechiul sistem de decorațiuni zăpăcite, trântite pe pieptul celui d'ânteiŭ sgârietor de hârtie.

Dar să revenim la cestiune.

În urma discursului d-lui ministru, încep producțiunile de muzică și declamațiune. Voi vorbi ênsă numai întru ceea ce privește declamațiunea, având promisiunea d-lui Maurice Kohen, colaboratorul nostru, care ca artist și cunoscător în materie de muzică, va face o dare de seamă mai întinsă asupra producțiunilor muzicale.

Nu voi zice dar nimic nici despre *concertul în la minore* „eexecutat de D-ra Panteli Alecsandrina, nici de *«La Partenza»* și *«Ăngerul dulce»* cântate de D-ra M. Zaharopolu.

Mă voiŭi opri ênsă asupra poeziei lui Bolintineau, *Mihnea și Baba*, recitată de d. Caracostea.

Să vedem cum a fost d-l Caracostea în părțile bune, și cum ar fi trebuit să fie în cele rele?...

Să nu uităm înainte de toate, că aceea ce trebuie să pretindem unui artist nu putem pretinde unui elev; însă și artistul și elevul sunt datorți să ne reproducă o piesă în conștiință, și, atât unul cât și cel alt, să ne ecpue lucrurile așa cum trebuiesc ecpuse după gradul puterii fie-căruia. Deci să nu mi se zică, asupra minuțiozităților ce voi face, că pretind elevilor ecze-cutări, de care sunt capabil numai artiștii.

Elevului se cere o eczeuțiune fidelă; iar artistului o eczeuțiune perfectă.

D-l Caracostea intră în scenă. Salutul său, de și trebuia să fie rezultatul unui studiu oare-care, nu trebuia a face însă pe spectator să vadă că actorul înainte de-a intra în scenă 'și-a studiat mișcările; cu alte cuvinte, tocmai silința ce 'și da d-l Caracostea de a saluta bine, punea în evidență un ce forțat și aproape stângaci.

Pcezia lui Bolintineanu, întocmită pentru declamațiune, începe ast-fel:

Când, lampa se stinge la negrul mormânt,
Atinsă de aripă, suflată de vânt;
Când buha se plânge prin triste suspine,
Când răii fac planuri cum au a reține
În barbare lanțuri poporul gemând;

Când demoni și spaima pe munți se adună
De urlă la stele, la nori și la lună,
Intr'una din peșteri în munte rîpos,
Un om care-care intră curagios.

În această strofă, gradațiunea de la o idee la alta, ecpresiunea fisionomiei în raport cu situațiunea și în fine armonia gesticulațiunii, sunt principaiele mijloace prin care actorul poate dobândi efectele cerute de artă. De și situațiunea, în această strofă, pare a fi oare cum fantastică, tonul narativ este singurul care trebuie să predomine; și pentru ca gradațiunea să fie efectivă, nu avem de cât să începem primul vers pe o coardă mai joasă și crescând ast-fel pêne la versul:

De urlă la stele la nori și la lună,

ajungem la tonul cel mai înalt, care așteaptă imediat o concluziune; și într'adevăr concluziunea rezidează în aceste versuri:

Intr'una din peșteri în munte rîpos,
Un om oare-care intră curagios.

Aci se cere de sine o pauză mai mult sau mai puțin marcată.

Ce a făcut însă d. Caracostea în strofa de care vorbirăm?.. Organul său vocal fiind din natură puternic, 'și-a început recitațiunea pe un ton ridicat și, în imposibilitatea de al mai urca, a continuat ast-fel într'o monotonie vedită, fapt care 'l-a indus a nu despărți concluziunea de versurile precedente și ast-fel adevărata valoare și frumusețe a strofeii au fost distruse printr'o recitațiune monotonă. Pauza finală a fost iarăși prea puțin marcată.

În partea care urmează, autorul a introdus și două versuri de o ușoară bătaie de joc, care plutesc singure printre cele alte versuri. Cu alte cuvinte, în mijlocul strofeii serioase și oare cum fantastică, autorul a introdus și două versuri menite să producă râsul. Dar ca să scoțăm la iveală acele două versuri, fără ca cele serioase să 'și pearză valoarea, este o lucrare foarte dificilă. Apoi de la serios la vesel este o tranzițiune și de la vesel la serios este iarăși o tranzițiune.

Actorul neîngrijind aceste salturi, cade adese-orî în ridicol.
E greș într'adevăr, a scoate în relief aceste două versuri,

*Aci s'adun frumoasele
Când nu mai sunt dorite*

din următoarea strofă ;—dar studiul elevului trebuie să învingă orî-ce greutate.

Ast-fel :

*În peștera Carpaților
O oră și mai bine,
Vezi templul Pacinaților
Ce cade în ruine ;
Aci sa fac misterele
De babe blestemate,
Ce scot la morți arterele
Și hârcele uscate,
Aci se fierb și casele
În vase aurite,
*Aci s'adun frumoasele
Când nu măi sunt dorite.**

În cele patru versuri din mijloc, d-l Caracostea, a fost admirabil. Pentru ce ?...

Când ne spune că,

*Aci se fac misterile
De babe blestemate,
Ce scot la morți arterele
Si hârcele uscate,*

avea în figura sa un ce sinistru, ochii aveaă aceeași ecpresiune ; mâna stângă deschisă și tremurândă ne prezintă o adevărată hărăcă uscată ; apoi cu mâna dreaptă pareă că scoate arterele morților din acea hărăcă. Totul în fine, era în raport cu cele ce zicea, ne da în adevăr, o idee justă despre baba, care locuia în peștera Carpaților.

Am regretat mult ênsă, când d-l Caracostea în loc să facă tranzițiunea de care vorbim și să ne ecpriime acea ușoară bătae de joc, a nesocotit aceste efecte, înlocuindu-le printr'un simplu rîs, care nu numai că era departe de adevăr, dar avea și aspectul unui rîs ordinar și ridicol. Prin urmare ecpzecițiunea admirabilă a primei părți a fost eclipsată prin neîngrijirea celei de-a doua.

Partea care urmează, până la dialogul între Mihnea și baba, de și nu prezintă nimic de ecstra-ordinar, d-l Caracostea a zis'o cu multă îngrijire și cu toată fidelitatea ecpresiunilor.

Ajungênd la dialog, pe scenă vedem o singură persoană, păreaă ênsă că sunt două care vorbesc :

Mihnea cu o voce detunătoare și gravă ;
Baba cu o voce răgușită și sinistră.

Onoare d-lui Caracostea care a știut să dialogueze așa de bine această parte, atât de dificilă. Apoi, ajungênd acolo unde baba 'și amintește de fiul său ucis de Mihnea, vedeai acea durere maternă, care 'ți rănește inima, acea amerințare, care te face să te înfiori.

În versurile următoare :

*Pe urmă cu-o mână uscată și arsă
Intr'una din hârce un sânge ea varsă
Și dându-'l lui Mihnea, îi zise: «să bei!»
E sângele fiu-meu ! Na... soarbe'l măi tare,
E cald și e tînăr, cum vrei tu barbăre,
Na! soarbe'l, sau eă sorb pe-al têu de nu vrei!*

D-nul Caracostea reușește, punându'și toate forțele, a ne reprezinta baba înfiorătoare, cu sângele în mâini, cu ochii aprinși, cu vocea sufocată și cu pieptul arzând de răzbunare

Imediat, d-nul Caracostea ne face, cu destul succes, o narațiune fantastică a morților care es din mormânturi, a vârcolacilor sereși, care zburau țipând înprejurul lui Mihnea, a șoimanilor cu forme ca o turlă, care căleau din munți în văi și cum în fine,

Un glas în mulțime teribil gemu
Și ceata infernă îndată tăcu.

La tăcerea cetei infernale, baba pronunță asupra lui Mihnea acel blestem oribil, în care se rezumă suferințele nesfârșite, torturile cele mai sinistre.

Actorul în această parte are un câmp destul de larg, pentru a 'și desfășura talentul și studiul său.

Când zice

Să 'ți arză plămâni de-o setă adâncă
Și apă, tirane, să nu poți să bei,

vocea trebuie să aibă acel timbru uscat, care denotă un plămân aprins de sete; ochii trebuie să afecte acea satisfacțiune a babeș, care 'și privește victima tremurândă și plină de îngrozire,

Versul

Să plângi, ênsă lacrimi să nu poți vërsa,

trebuie să aibă acea nuanță de blestem prin care se reșește unei ființe cea mai dulce mângâere a suferințelor, cel mai scump balsam al inimei: *lacrămile*.

În versul

Si toți ai tîi moară iar tu să trăești

actorul are ocaziunea a rezuma în emistihul, *iar tu să trăești*, tot ce arta are mai de culminant.

A fi blestemat să trăești perpetuu într'un lanț de suferințe necurmte, este ultima eespsiune a mizeriei omeneshi.

Actorul dar, trebuie să întrunească în aste puține cuvinte acea lame de suferințe, care numai la închipuirea lor te face să îngheți de groază.

În acest blestem, fie-care două versuri denotă câte o nouă suferință pentru cel blestemat; fie-care două versuri 'și au coloritul și intențiunea lor diferită; la fie-care două versuri actorul trebuie să eesprime o nouă hotărîre, o nouă serie de intonațiuni și de gesturi. Strofa întregă, zisă în armonie și pe o scară crescendă pên la cel din urmă vers, produce un efect de o adevărată valoare artistică.

D-nul Caracostea ne-a probat, în adevăr, că a studiat această parte; ênsă în obicînuitul său eesces de zel, făcea așa de multe gesturi și mișcări în cât devenea une-orî foarte supărător.

Organul său vrînd să afecte tonul obosit și sufocat al babeș, ne făcea să auzim niște horăicuri răgușite, care nu se mai isprăveau. Si aci ea și la început, d-nul Caracostea ne îngrijind flexibilitatea vocei, căzuse într'o monotonie obositoare. Ferieite intențiunii avea d-l Caracostea în recitațiunea sa, dar modul cum le interpreta, florile cu care le orna, făceaș din *frumos, urit...* și din *efect, defect*.

Trecend asupra părților puțin importante, ajungem la acea armonie imitativă prin care Bolintineanu imitează cu atâta fidelitate tropotul calului:

Mihnea incalecă, calul său tropotă
Fuge ca vîntul;
Urlă pădurile, fășie frunzile
Geme pămîntul;
Fug legioanele, sbor cu cavalele,

Luna dispăre ;
 Cerul se 'ntunecă, munții se clatină
 Mihnea jos sare :
 Ețe, ețe... ..

Această parte spre a putea fi de acord cu ideea poetului, trebuie zisă mai mult într'un mod mecanic și dupe o regulă stabilită, singura regulă care conduce la efectul dorit.

Astfel :

Începând cu primul vers, facem o pauză de o bătae la finele emistihului întâi, și altă pauză de o bătae la finele emistihului al doilea, dacă aci se află vre-unul din semnele punctuațiunei, iar dacă nu, trecem repede asupra versului al doilea, la finele căruia facem o pauză de două bătăi. Versul al treilea 'l zicem ca pe cel d'ântăi, al patrulea ca pe cel de-al doilea și așa mai încolo, formând astfel o perioadă, care să repetă la fie care două versuri.

Recitațiunea trebuie să fie cât se va putea de repede și deslușită, producând efectul unor tropăituri de cal. Gradațiunea de la început și până la sfârșit trebuie să meargă pe o scară crescândă, ca astfel ajungând la frumoasa tranzițiune, prin care autorul transformă acel tablou infernal în zorile zilei care se ivesc, să putem face un scăzământ de voce, pentru a despărți perioadele una de alta și pentru ca finalul, zis pe-o voce mai joasă și cu o întonațiune favorabilă, să producă efectul terminal, care adese ori încunună opera artistului.

D-nul Caracostea n'a cruțat mai nimic din această regulă și efectul său din urmă, a fost aproape cel dorit.

Onoare d-lui profesor Stefan Velescu, care a infiltrat așa de bine, în studiul elevilor, regulile pe care se bazează recitațiunea acestei poezii.

Laude d-lui Caracostea, care a știut să urmeze, în unele părți, cu atâta fidelitate preceptele profesorului său.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Să trecem acum asupra unui fragment din Despot-Vodă al d-lui Alecsandri, recitat de d-nul Teodor Manolescu.

Actorul 'și începe recitațiunea în momentul când Lăpușneanu, ținând pe D-na Rucandra de mână, o petrece până la ușe. Aici Lăpușneanu rămâne privind în urma femeii sale și zice :

Muerea 'i tot muere ! O biată ciocărlie
 Spre tot ce strălucește zburând cu veselie.
 O inimă... comoară, ș'un cap frumos.. dar sec !
 A 'nduioșat'o Despot cu glasul lui de Grec,
 Si toți boerii, dușmanii obliăduirei mele,
 Sunt prinși de-acest păiengen în dese-le-i rățele.

(se plîmbă turburat)

D-nul Manolescu face o frumoasă tranzițiune între situațiunea în care se afla față cu femeea sa, și între situațiunea în care rămâne, după plecarea ei. Emistihul, *Muerea 'i tot muere*, e zis cu atâta fidelitate, în cât ridicolul la care sunt predispușe aceste cuvinte, se află cu desăvârșire înlăturat.

Nu tot așa ênsă, a fost și în cele două versuri următoare : coloritul lipsea cu desăvârșire, acea nuanță de ușoară bătae de joc, era înlocuită printr'un regret, care nu 'și avea nici-cum locul. Astfel, când d-nul Manolescu ne spune de capul muerei că e *frumos dar sec*, ne arată o adâncă părere de rău, ca și cum golul ce se află în creierul femeii 'i ar fi produs o mare nenorocire.

În cele din urmă trei versuri, pe figura actorului se citea ura neîmpăcată asupra aceleia, care nu numai că a subjugat pe toți boerii țerei dar care a înduioșat până și pe femeea sa. Frumusețea acestei părți constă mai cu seamă în gestul prin care d-nul Mano-

lescu reprezintă deseale rețele ale păianguenului, adică ale lui Despot, gest, care însoțit de expresiunea figurei, depinge toată invidia lui Lăpușneanu, toate urzirile lui Despot.

Autorul a mai adăogat în urma versurilor de mai sus, ca notiță, că actorul trebuie să se plimbe turburat. Nu tot d'auna actorul ênsă, este dator să se conducă de notele autorului. ¹⁾

Astfel dacă d-nul Manolescu, în loc să ție seamă de acea notă, ar fi stat în aceeași turburare pe un scaun, cu cotul drept rezimat pe o masă și la cuvintele de *Scorpie Grecească* ar fi lăsat mâna să cază cu greutate, ca și cum ar voi să sdrobească acea scorpie; dacă 'și ar fi îndreptat ochii spre un punct fics, în loc să'i plimbe de colo până colo; dacă vocea ar fi fost mai seacă și exclamațiunea *A!* pornită dintr'o inimă mai plină de ură, atunci jocul ar fi fost mult mai admirabil, efectul mult mai mare.

Ar fi decî de dorit ca d-nul Manolescu, să discute notițele autorului înainte de a le admite ca bune, și unde va găsi ocaziuni a produce efecte să nu le treacă cu vederea.

În versul,

Tu vrei, ființă-oloagă născută 'n putrezime,

ființă oloagă, este un calificativ puțin nemerit, care adese-orî împiedică pe un actor, dacă nu știe să facă din defectele poetului un efect al său. D-nul Manolescu face din acest calificativ un parantez și îi dă intonațiunea unei idei detașate, cu un accent de dispreț, care acoperă în mod fericit greșeala autorului. Asemenea face D-sa și cu expresiunea *născută 'n putrezime*.

Când zice:

Doar Vodă Lăpușneanu, va ști, prevăzător,
Pe-o scorpie ca tine s'o sfarme sub picior!

D-nul Manolescu trânteste cu piciorul, fără să aibă însă grija ca figura și vocea să fie în destulă armonie cu ceea ce spunea. Intonațiunea era puțin amenințătoare, dar nu era îndestul.

Partea în care Lăpușneanu nu memorează vestea ce-i trimisese *Ioan Sigmund Polonul*, a fost zisă destul de corect; mai cu seamă versul:

Căci Despot svânturatul răvnește-a mea putere,

în care, la numele de Despot, Lăpușneanu se reînflăcăreză de mânie în contra rivalului său.

În versul,

Ș'alătura cu tine vei întelni mormântul,

actorul încearcă să imite pe *Rossi*. Incercarea e laudabilă, dar foarte dificilă; fiind că de la sublim la ridicol nu este de cât un singur pas.

D-nul Manolescu n'a atins nici una din aceste două ecstremități; dacă ênsă ar mai fi făcut êncă o mică sfortare spre a atinge sublimul, mă prind că ar fi căzut în ridicol.

Am mai zis'o, un actor înlătură adese orî notițele și punctuațiunile greșite ale autorului:

În versurile;

Cum să-î deschid căpcana?.. Ce cursă să-î întind
Pe el cu-aî lui tovarăși în lațu-mî să-î cuprind?
A! Ce să pierd eu timpul.. etc.

D-nul Manolescu gânditor, se întrebă, ce căpcană să deschidă inamicului său?... Ajungând însă la lunga frasă,

Ce cursă să-î întind

Pe el cu-aî lui tovarăși în lațu-mî să-î cuprind?

ca s'o poată mistui mai bine, pune un semu de întrebare în urma emistihului.

Ce cursă să-î întind?

¹⁾ Redacțiunea nu împărtășește această opiniune. Nota «Red.»

și versul următor 'l zice pe un ton afirmativ, punând la urmă câte-va reticențe, lăsând să se înțelgească efectul răsbunării lui Lăpușneanu.

De și aceasta nu este adevărată idee a poetului, totuși, actorul în pericolul de a se îneca cu o frază prea lungă, a schimbat-o pentru a nu produce o dezarmouie.

Trecând apoi la

A! ce să 'mă perd eū timpul,

D-nul Manolescu face o tranzițiune frumoasă, tranzițiune care devine efectivă prin scorbarea moderată de voce, printr'o intonație diferită și printr'o nepăsare, care denotă nesocotința lui Lăpușneanu pentru aceea, care pot dispărea la un singur cuvânt al său.

Când Lăpușneanu chiamă pe Toma spre a'l face instrumentul prin care să omoare pe Despot, d-nul Manolescu, trebuia să exprime acea nesocotință, acel dispreț ce are un stăpânitor tiran pentru o creatură înjosită, cum era Toma; și astfel, umilința acestuia pe de-o parte, și semeția lui Lăpușneanu pe de alta, ar fi format un frumos contrast între un suveran crud și între o ființă târătoare.

Lăpușneanu nu devine blând, de cât numai atunci, când 'i destăinuște scopul său criminal. Rău a făcut dar d-nul Manolescu, când de la început a fost generos către supusul său.

Din momentul ănsă, când începe a destăinui secretul, jocul de scenă al d-lui Manolescu, devine corect. Modul cum cercetează ușile, pentru a nu fi ascultat de cine-va, grija ce are la fie ce cuvânt, uitându-se prin prejura ca să nu fie surprins; modul cum destăinuște secretul îngrijirea cu care strecoară în mână ucigașului șipul cu otravă, sunt într'adevăr părți care aduc mari merite unui elev.

Dacă pe lângă multe calități ale d-lui Manolescu, am enumerat și multe defecte, nu am făcut aceasta cu dorință de a'l blama, — din contră, — nu am făcut de cât a 'mă manifesta opiniunile mele în părțile care nu erau bine executate. D-sa, dacă le crede bune să le admită dar înainte de a le admite, să le discute singur și dacă le găsește nejuste, să ceară sfatul altora, cu un cuvânt să caute a-și îndrepta părțile rele și adăogându-le la cele bune să 'și formeze un tezaur, din care să poată lua la trebuință.

Opiniunea mea asupra acestui din urmă punct, e că cel mai bun sfătuitor și conducător este o serioasă și neobosită citire a cărților de arte și litere, o cunoștință întinsă despre tot ce este omenească, cu alte cuvinte, o sănătoasă instrucțiune.

In repertoriul conservatorului, d-nul Velescu a introdus și un fragment din frumoasa comedie a lui Destouches, intitulată *La fausse Agnès*.

Acest fragment a fost executat, la producțiunile din 20 Iunie, de D-ra Ghesmănescu Ana, și de d-nul Leonțian Anton.

De oare-ce d-nul Leonțian nu debuta prin rolul său, ci da numai replica, nu voi face detalii asupra execuțiunei sale, voi zice numai în treacăt că era o plăcere să 'l privești jucând, era o distracțiune să 'l vezi făcând fel de fel de comicării, de și era departe de a ne reprezenta pedantul depins așa de bine de autor. D-nul Leonțian este o figură, care numai la vedere te face să pufnești de râs. D-sa e merit să devie un bun comic; calitățile fizice le posedă, rămân numai cele intelectuale să fie dezvoltate în cursul unui studiu serios și neobosit. ¹⁾

Despre D-ra Ghermănescu nu voi zice ca criticaștrii de gazete politico-literare, că costumul țărănesc îi era splendid și că mărgelile îi ornaș cu grațiozitate gâtul. Acestea sunt vorbe curtenitoare, care tind a ridiculiza pe acei ce le scriu. Arta este de criticat la un actor, iar nu urechile, gâtul sau cine mai știe ce...

¹⁾ Redacțiunea crede că d. Leonțian s'a înamorat prea mult de genul comic creat în teatru de d. Hașiescu; ceea ce i s'ar putea recomanda mai mult este să fie fiul operilor sale. Nota «Red.»

Criticii de felul acesta au mania de a vorbi de Teatru, fără să aibă cunoștințe în arta dramatică. Ei judecă lucrurile numai după impresiunile ce au fost produse asupra lor, fără să aibă conștiința dacă gustul lor dramatic este vițios sau nu.

E trist pentru noi, când se constituiesc drept critici, ignoranți care vor să arate altora aceea ce nu sunt ei capabili a percepe.

Răul merge și mai departe încă : criticile se fac fără ca criticul să fi asistat la reprezintare, Cum?... Mă veți întreba. E ridicol... dar să vă spun.

Unul din acești sgârbe hârtie, întâlnind pe un prieten al său, îl întreba de unde vine.

— De la examenul conservatorului, răspunde acesta.

— Tocmai!... Ia spune-mi, te rog, ce-ai văzut acolo? căci îmi propusesem să fac o critică în această privință.

Și faimosul critic își ascuți urechea spre a da atențiune prietenului, profan în materie de teatru, dar care îi poveste cele ce văzuse la examenul conservatorului.

Peste câte-va zile critica și apără la lumina zilei.

Ideea mea asupra acestor persoane este, că ar fi mult mai bine să se apuce de altă meserie.

Dar să ne întoarcem de unde am plecat.

Recitațiunea începe de la scena în care Des Mazures, vrând să încerce spiritul și talentele fitoarei sale, rămâne înșelat în speranțele lui, din cauza falșei aparențe ce 'și dă Angelica.

Înainte de a intra Des Mazures în scenă, Angelica citește o scrisoare deja terminată și în momentul când Des-Mazures intră, Angelica, pentru a nu fi surprinsă, ascunde scrisoarea. Modul cum D-ra Ghermănescu ascunde scrisoarea, adică grăbirea și încercătura ce afectă, probă într'adevăr un studiu mai minuțios asupra acestui fragment.

Când Des-Mazures intră, reverințele prin care îi răspunde D-ra Ghermănescu nu sunt destul de ridicole pentru a produce risul dorit. Cauza care micșorează valoarea acestor reverințe este ecpresiunea figurei, care nu este în armonie cu situațiunea. Dacă D-ra Ghermănescu, pe lângă reverințele stângace, ar mai fi adăugat figurei sale și o ecpresiune de naivitate sau chiar de stupiditate, efectul ar fi fost admirabil.

Modul stângaci, cum D-ra Ghermănescu să așează pe scaun, este foarte comic și demn de a face pe Des-Mazures să 'și pearză orî-ce iluziune. Apoi la întrebarea ce îi face pedantul, *dacă voește să vorbească în versuri*, D-sa îi răspunde ast-fel, ca și cum versurile ar înspăimânta-o; asemenea la întrebarea, *dacă voește să vorbească în proză*, D-ra Ghermănescu arată o supărare și mai mare, adăogând că nu-i place proza, și aceasta cu un ton de idiotism, care desconcertează și mai mult pe Des-Mazures, cu alte cuvinte, tânăra elevă depinge în mod foarte fericit caracterul naiv și prostantic, ce afectă Angelica pentru a displace lui Des-Mazures.

Aceea ce adăogă și mai mult la meritele sale, este modul cum își caută efectele :

Astfel, când Des-Mazures în espansiunea sa zice :

Știu că spiritul vostru curge lin, dulce și aurit ca și undele Pactolului...

Angelica cu o ecpresiune de naivitate, făcând o reverință ridicolă îl întreabă.

Serios?... Mă prinde mirarea. Dar aș vrea să știu ce va să zică Pactolul acela? și pronunțând numele *Pactolului*, D-ra Ghermănescu, imitează întocmai *gestul* și *enfasa* pedantului, ceea ce produce un efect din cele mai comice.

Părți ca acestea găsim destule, dar nu le vom menționa ; căci ar fi să scriem colî întregi, pentru a termina. Destul să spunem că au fost bine ezechutate, și zise, nu pentru că așa ne place, dar pentru că fidelitatea ecpresiunilor, gesturile, jocul de scenă, erau toate în armonie unele cu altele.

D-ra Ghermănescu a avut însă și multe părți slabe :

Astfel, când pedantul 'și manifesta *credința ce avea despre fitoarea sa, că este o savantă*, Angelica îi răspunde :

Oh!... Cât despre asta, așa e, sunt foarte învățată.

Această frază zisă cu expansiune și cu o nuanță de ecstremă convingătoare, produce mult efect;—și reușita rezultă tocmai de acolo, că asupra lui Des-Mazures, trebuie să producă un efect de mare surprindere, care aude din gura unei ignorante, precum o constatase, o asemenea mărturisire.

D-ra Ghermănescu însă, nu a dat nici o importanță acestei fraze și a zis-o într'un mod foarte comun.

Asemenea face D-sa și când mărturisește că știe Istoria foarte bine.

Dar de la o asemenea mărturisire și până la răspunsul că, *regii Franciei de la stabilirea Monarhiei până acum sunt în număr de 1700*, există un frumos contrast, o artistică tranzițiune.

Astfel, dacă D-ra Ghermănescu ar fi mărturisit că știe Istoria, cu atâta convingătoare în cât să facă pe Des-Mazures să 'și schimbe idea ce 'și făcuse despre Angelica, și pe urmă 'i ar fi răspuns că regii Franciei sunt în număr de 1700, atunci, să înțelege de sine, cât efect ar fi avut, nu numai D-sa, dar și interlocutorul său, care ar fi făcut o frumoasă tranzițiune, pierzându-și din nou iluziunea.

Tot ce-a avut de meritoriu în această parte a fost, în momentul de a răspunde *câți regi sunt*, modul cum îi calcula, numărându-i pe degete și probând prin aceasta că posedă spiritul creațiunii, atât de necesar artei teatrale.

Când Des-Mazures o întreabă:

Și cine v'a învățat Istoria?...

Angelica răspunde:

— *Doica mea!*

Câtă naivitate nu poate pune un actor în aceste două cuvinte, cât efect nu poate produce!

D-ra Ghermănescu, a voit să producă risul, și aceasta era unica-i dorință. Să nu creadă însă că risul publicului denotă în tot-d'a-una un merit actorului;—din contră, sunt părți foarte frumos executate, pe care publicul le trece cu vederea, și altele foarte vițioase care sunt însă aplaudate din toate răsunăturile. Nu trebuia dar eleva să ne zică acele două cuvinte pe un ton de mahala, ca să ne facă să rîdem, ci cu acea naivitate ecstremă, depinsă chiar de intențiunea autorului.

Ce să mai zicem apoi de versurile ce improvizează D-ra Ghermănescu, pentru a face plăcerea lui Des-Mazures?

Dacă D-sa ar avea talentul să improvizeze versuri, așa de iute, să lase orî-ce carieră pentru aceea a poeziei, și va ajunge departe; dar din nefericire, nu 'mî închipuiesc să fi existat sau să existe vre-un poet, care să improvizeze versuri corecte, cu aceeași iuteală cu care le-ar citi.

Trebuia să măi știe D-ra Ghermănescu că improvizațiunea sa era o fidelă imitațiune a modului de-a improviza a lui Des-Mazures și că prin urmare trebuia să afecte intonațiile gesturile și toate mișcările lui.

N'a făcut însă nimic din toate acestea, ci s'a mulțumit la versul,

Serva voastră prea plecată,

a face o reverință ridicolă, care de și era la locul ei, nu avea însă nici un acord cu cele zise măi din 'nainte.

Trecând măi departe, ajungem la următoarele întrebări ce face Des-Mazures, Angelicei. Astfel:

— *Nu mă îndoesc, mă iubești D-ră?.*

- *Da Domnule!* Răspunde Angelica.
 — Și dorești să te iați de soție?
 — *Da Domnule!*
 — Să zice că am un rival?
 — *Da Domnule!*
 — Pe care 'l iubești din toată inima?
 — *Da Domnule!...*
 — Si că dacă te-aș lua, aș putea fi?... (*incornorat*).
 — *Da Domnule!*

La aceste întrebări, vedem că Angelica răspunde prin unul și același cuvânt. Lucru foarte greu, dar efectiv pentru un actor inteligent.

La fie-care răspuns D-ra Ghermănescu pune câte o nouă întonare, făcând gradațiunea pe o scară crescândă, și astfel ajungând la ultimul, *Da Domnule*, prin care convinge pe Des-Mazures, că dacă 'l-ar lua ar fi înșelat, pune atâta sinceritate, în cât efectul este demare valoare.

La fine plânsul D-rei Ghermănescu, nu este îndestul de tare și convulsiv spre a fi comic și fidel ideii autorului.

În general, această elevă are mult talent, și dacă ar studia cu mai multă seriozitate ar deveni o bună artistă.

Înainte însă de-a se devota carierei teatrale, să judece cu maturitate asupra acestui pas mic și mare tot de o-dată.

Arta dramatică este o frumoasă și desfătătoare carieră, dar acei care o practică trebuie să fie sau *martiri* sau prietini intimi cu *vițiul*. Amândouă, sunt două rele, care aduc mari suferințe; dar, dacă cel de-al doilea conduce la o destrucțiune morală și corporală, cel d'ântăi se transformă, într-o zi, în fericire, în glorie, care plouă peste întregul timp de suferințe.

Dacă D-ra Ghermănescu să simte în stare a fi neclintită în fața invidiei, geloziei și tentațiunii cu alte cuvinte, dacă să simte în stare a îndura *martirul*; apoi, aleagă și cariera teatrală.. și într-o zi, grație talentului său și unui studiu mai serios, va ajunge la sfârșitul suferințelor, la culmea isbândeii, în care va trona cu o privire glorioasă și senină. Dacă însă nu să simte în stare a îndura martirul, atunci renunțe la spinoasa carieră a teatrului, căci nu numai că nu va atinge un scop laudabil, dar *vițiul* va fi singurul său sfârșit. ¹⁾

D-ra Zaharopolu Maria, debutează cu ocaziunea producțiunii, într-o frumoasă scenă din Hamlet, în care Ofelia, nebună, în fața Reginei și Regelui Danimarcei, aiurează în modul cel mai sfâșietor.

Nebunia, iată într'un cuvânt ceea ce trebuie să ne depingă D-ra Zaharopolu, în eczeuțiunea rolului său.

A avea conștiința de sine, a avea mintea și tot organismul în stare normală, și a te revolta într'un mod artificial în contra acestui echilibru, pentru a te face nebun, este tot ce poate fi mai dificil în artă.

Trbuie să mărturisim că D-ra Zaharopolu, în acest fragment, 'și-a ales pentru esamenul de anul I-ii, una din cele mai grele bucăți. Shakespeare ar putea să fie studiat în anul al III-lea, iar nu în primul an, căci, dacă am studia piesele acestui mare autor la prima pășire pe scenă, cu ce ne vom ocupa în anul al II-lea și ce ne va mai rămâne pentru cel de-al III-lea. Logic este dar, ca studiile în orî-ce ramură să înceapă de la cunoștințe

¹⁾ Criticul devine cam pretențios; este în fine prea aspru. Toți elevii Conservatorului, au fost bine, iar d-șoara Ghermănescu a fost eroina zilei. Vocea d-șoarei Zaharopolu este de asemenea un prețios mărgăritar de concerte. Nota «Red»

mai simple, pentru a merge apoi cu mai multă ușurință la cele complicate, și că prin urmare, dacă D-ra Zaharopolu ar fi lăsat acest fragment pentru unul din anii viitori, reușita sa ar fi fost din cele mai strălucite.¹⁾

Sunt departe de a zice că D-ra Zaharopolu a fost rău în această scenă; din contră, a fost mult mai bine decât ar fi putut să fie altele, ar fi poate mult mai bine decât, multe artiste din Teatrul Național; dar pentru mine unul nu a fost aceea ce trebuia să fie. Nu pretind ca eleva Zaharopolu Maria să fie artista *Cataneo*, dar just ar fi ca interpretațiunea celei dintâi să fie identică cu toate prescripțiunile autorului.

Să ne explicăm.

Dar mai întâi de toate, să 'mă dau seama de cele mai sus zise asupra raportului între D-ra Zaharopolu, și artistele din Teatru; ca să nu aud zicându-se, că laud pentru că așa 'mă place.

D-ra Bărsescu fiind în conservator a zis și D-sa acest fragment.

Ce e drept avea multă bună-voință, destulă instrucțiune, dar îi lipsea dicțiunea, flexibilitatea vocii, jocul de scenă și mai pre sus de toate focul sacru. Poți dar să aibi multă voință și instrucțiune, lipsindu-ți însă toate acestea, nu poți ajunge la scop decât în mod mecanic. Și într'adevăr D-ra Bărsescu în mod mecanic ajunge la scop.

D-nulu Velescu, ca profesor, arăta D-rei Bărsescu că cutare situațiune, joc de scenă sau intonație așa trebuie să fie; eleva îl copia întocmai și a doua zi îl reprezinta întocmai, nu pentru că l'a discutat pentru a se convinge, dar pentru că așa o învățase dascălul.

N'am avut ocaziunea să văz pe D-ra Bărsescu, nici odată venind cu părți inventate din propriul său studiu.

Iată dar că mecanismul caracteriza pe D-ra Bărsescu, pe când din contră, D-ra Zaharopolu singură își caută efectele.

Ce să mai zic de *artistele* din Teatru, care ar încerca să ezeceute acest rol?... Nu vorbesc de artistele, care nu joacă role de acest caracter, dar de acele care se pretind ingenuități și june prime. Ce să mai zic dar? 'Mă e destul să spun câte-va vorbe pentru a fi înțeles:

Publicul, care reclamă mai întâi de toate *iluziunea*, preferă mai bine pe D-ra Zaharopolu, cu *mai puțină artă* și cu *mai multă iluziune*; de cât pe D-na X, cu *mai multă artă* și cu *sbirciturile dealurii pe obraz* sau cu *nasul împrenat cu bărbia* și cu *vocea miorlăită*.

Ce e drept, e curată batjocură, când vezi vre-una din bătrânețele teatrului național jucând role de amoroze pasionate.

Să revenim însă la cestiune. Ofelia nebună intră în scenă.

— *Unde este suverana Danimarcii?* întrebă ea

— *Ce ai Ofelio?*... Aci nebuna fără a da ascultare reginei își urmează întrebările:

— *Cum se distinge amorul adevărat de acela care nu este adevărat?*

Uite!... Ai părul ornat de conchile, cu un baston în mână și sandale la picioare!...

Modul cum D-ra Zaharopolu desparte o idee de alta, privirea sa rătăcită, naivitatea cu care exprimă ultima frază și în fine tot jocul de scenă, depiuge într'adevăr un creer anormal.

Când zice:

Uite!... Ai părul ornat de conchile, un baston în mână și sandale la picioare,

puie atâta mirare copilărească, în cât în imaginațiunea nebuniei sale, îi pare că le vede pe toate, rënd pe rënd; iar prin melancolia ce amestecă în unele intonări, inspiră acea compătimire, de care suntem mișcați une ori în fața unui asemenea spectacol.

1) Observațiunea e foarte judicioasă. Nota «Red.»

Iată și o parte rău interpretată de D-ra Zaharopolu :
Când zice,

El a plecat... e mort!... Oh!... nenorocitul! A plecat pentru a nu se mai întoarce!...

trebuia să facă o tranzițiune de la tonul naiv cu care eșprimase cuvintele precedente, la tonul disperat și sfâșietor ce reclamă această din urmă frază ; mai trebuia apoi să ne eșprime acea disperare grozavă ce resimte o inimă, când ființa adorată a *plecat, a murit și s'a dus pentru a nu se mai întoarce!*

D-sa n'a făcut nici tranzițiunea atât de efectivă și nici n'a dat eșpresiunilor propriilor lor colorit. A zis cuvintele pe un ton declamator și atâta tot.

Apoi în tot cursul rolului în care 'și înfățișează ființa iubitului său, D-ra Zaharopolu a neîngrijit foarte mult situațiunile, gesturile, privirile, prin care trebuie să depingă o nebună. Cu alte cuvinte, în acele momente, D-ra Zaharopolu nu mai era în stare de aluscinăție, ci era o femeie pasionată, cu mintea întregă, care suferă și care disperă.

Trebuia dar, ca D-ra Zaharopolu să știe că Ofelia nu a avut în această parte momente de luciditate, și că prin urmare nu trebuia să sacrifice situațiunea, cuvintelor, și scopul principal, unor întonări frumoase, dar zadarnice.

Cu câtă artă însă D-ra Zaharopolu *rîde și plânge tot de-odată*. Este un merit din cele mai mari pentru o elevă de anul I-ii, a plânge într'un mod sfâșietor și imediat a rîde cu acel hohot convulsiv, caracteristic alienațiilor. Orî cât de slabă ar fi fost D-sa în toată scena, partea aceasta însă era îndestul pentru a'i câștiga laude unaime.

În momentul de a eși din scenă, gestul ce face D-ra Zaharopolu zicând, *Aide vizitiul meu* ; este foarte bine nemerit, dar pare oare cum stangaci și lipsit de grație. Cauza acestor inconveniente era multa sfortare ce 'și da eleva, să 'l eczeceute bine. Mișcările naturale și pornite de sine, sunt tot-d'aua estetice și grațioase, pe când din contră, acele care sunt rezultatul unor sfortări eșagerate, devin ridicule și lipsite de farmec.

Imediat Ofelia reintră în scenă cu o coroană pe cap și în brațe cu flori. Modul cum D-ra Zaharopolu împarte florile interlocutorilor săi, devine un adevărat joc de artă și când întinde câte-va *fire de fin și graminee* fratelui său Laerțiu, mișcarea prin care le retrage zicând :

— *Nu mi le lua pe toate,*

este tot ce poate fi mai admirabil, tot ce poate depinge o naivitate copilărească, produsă din cauza eczaltațiunei.

Apoi când zice,

Aș vrea să 'ți dau o vioară.. dar de când a murit tata, ea s'a uscat...

vedeaî acel moment de luciditate în care nebuna își amintește de tatăl său ; simțiaî acel fior rece, inspirat de o situațiune dureroasă, dupe cum ne-o eșprima D-ra Zaharopolu.

Partea care urmează, de și nu este menită să producă efect, totuși, eleva trebuia să știe că o parte slab zisă, compromite pe cele bune și că prin urmare, D-sa, ne dând destulă importanță finalului, a distrus efectele primitive. Apoi, când se aruncă în brațele fratelui său, mișcarea e făcută prea de porunceală și tot de-o-dată foarte rece. D-ra Zaharopolu, dupe ce ar fi îndreptat o privire fiesă asupra lui Laerțiu, trebuia să scoată exclamațiunea A ! atât de brusc, trebuia să se precipite așa de nesimțit în brațele lui, încât publicul să tresară la acest efect, merit să încunune finalul egzecețiunei.

Iată dar că am avut dreptate zicând de D-ra Zaharopolu, că nu a fost așa cum trebuia să fie.

Orî cum ar fi însă, o repet, eczecețiunea a sa fost mai bună decât a multora din tinerile eleve și actrițe, care dacă aș defectele D-rei Zaharopolu, n'aș și calitățile sale.

Tot ce putem recomanda tinerei eleve, este a se feri de acea iugănfare ce bântue dese-ori talentele, de acea oarbă încredere în sine, care gonește modestia și creează inamici neîmpăcați. Afară de acestea *virtutea* este strâns legată cu *gloria*, și *geniul* astăzi, nu mai poate fi, ca altă dată frate cu *vișniul* și cu *desfrâul*.

La finele producțiunii s'a ezechutat comedia într'un act intitulată *Poetul Romantic*, despre care nu voi vorbi nimic, rezervându-mi a reveni altă dată asupra acestei *ruginiturî*, de oare ce sunt sigur că d-nul Velescu, n'o va scoate nici la anul viitor, din repertoriul conservatorului.

În urmă, se procedă la împărțirea premiilor și învingătorii cu bucuria pe față 'și-au primit partea de *cărți* și *aplauze frenetice*.

Acestea aveam de zis asupra producțiunilor de declamațiune și n'aș dori nici odată să mi se atribue că am judecat puterile elevilor dupe placul și capriciile mele. N'am voit decât să pui în evidență, pe cât se poate, calitățile care pot să fie laudate și defectele, care trebuie neapărat îndreptate.

T. M. Stoenescu.

ROMEO SI JULIETA

Tragedie în cinci acte și în versuri

(DUPE SHAKESPEARE)

urmare

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ACTUL I

TABLOUL I

JULIETA

Acuma, te rog Doică, și eu, să lași de-o parte
Aceste vorbe...

DOICA

Iată că le-am lăsat,—și parte
De-o fi să am la nuntă să 'ți joc, sufletul meu,
În pace să 'nchid ochii atuncea pot ..

DONA CAPOLETI

Chiar eă,

Venisem, Doică, tocma, s'o cercetez, de n'are
Spre măritiș, în cuget, mai multă aplecare
De cât ne-arată nouă...

JULIETA

Eă ? - Nu ; --nu m'am gândit
La astfel de onoare de-acum !

DOICA

Dar negreșit
Onoarea, mititico, că n'ar fi pentru tine...

DONA CAPOLETI

La măritiş s \acute{e} cugeţi, cred însă, c \acute{a} e bine. .
 Ascultă-m \acute{e} : — In lume, cu tine c \acute{a} nd eram
 De-o v \acute{e} rstă, — Julieto, copilu-m $\acute{ı}$ legănam !
 Acum, fiind-că vorba în fine s \acute{e} deschide,
 E \acute{u} nu 'ţi voi \acute{u} măi ascunde c \acute{a} te-a cerut Paride ?

DOICA

Ce ? Contele Paride ?

DONA CAPOLETI

Chiar el.

DOICA

Un cavaler

Precum nu se găseşte al douilea sub cer !...
 Un t \acute{e} n \acute{e} r,.. Si ce t \acute{e} n \acute{e} r !...

DONA CAPOLETI

O floare între tineri !

Verona îl admiră !...

(DOICA către Dona Capoleti)

Un ginere 'ntre gineri !

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DONA CAPOLETI

De-aceea, fără teamă, răspunde-'m $\acute{ı}$ fiica mea,
 De simţi vre-o înclinare spre d \acute{e} nsul ? De l'ai vrea,
 Sa \acute{u} de 'l voeşti ?...—Consoarte, el poate ca să 'ţi fie...
 Priveşte'l, — contemplează'l în falnica'i junie,
 Analizează'i vorba şi chipul,—pentru-amor
 El fu format de graţii şi e copilul lor !
 Astfel, a 'ţi fi consoarte de 'l vei primi în fine,
 Vei fi cu el p \acute{a} rtaşă la tot ce'i aparţine..
 La tot... fără s \acute{e} scadă nimic din ce e-al t \acute{e} u !

DOICA

S \acute{e} scadă ?... Din potrivă !... Măi mult va creşte, z \acute{e} u !...
 Prin măritiş, femeia, eu,—de !... ştiu c \acute{a} sporeşte,
 Si fata c \acute{a} t de slabă o fi, s \acute{e} rătunjeşte...

DONA CAPOLETI (tăiându'i vorba)

La faţă...

DOICA

Şi. .

DONA CAPOLETI (idem)

Ajunge !

DOICA

Şi...

DONA CAPOLETI

Și... Iar te pornești!..

Destul.— Dar Julieto, la ce te cam gândești,
De tacî ?—Răspunde-mî dacă, înclinî să fii dispusă
La lucrul despre care eû țî-am vorbit?...

JULIETA

Supusă

V'am fost în tot d'auna, o știți.—Voiû căuta
Ca să 'l privesc,—privirea de poate deștepta
Amorul.

DONA CAPOLETI

Foarte bine.—Copilă iubitoare,
Urmează 'n tot d'auna de-a fi ascultătoare
Și bună.—De-ocam dată, aîdem,—së ne grăbim:
Paride, ne așteaptă în bal së 'l întîlnim!

(ies)

DOICA

Da ; Dute păsërică cu aripî poleite
Së afli acel lucru ce-ar face fericite
Și noptile 'nstelate din zilele'ți de Maiû

BCU Cluj / Central University Library Cluj
(iese prin stînga)

SCENA IX

ROMEO (travestit în peregrin)

E oare o ființă, sau ânger e din raiû?...
Së leagă cu pămîntul cereasca'î frumusețe?...
Sau este vre-o nălucă, vr'un vis de tinerețe?...
Ea s'arătă,... și 'n sală së 'ntunecă pe loc
Splendidul polecandru subt ochii sëi de foc!
Oh! Ea, pe fruntea noptîi lucește diafană
Ca diamantu limped' pe-o frunte Africană!...
Ce radioasă-albeață!... Ș'acum sunt nălucit!
Tovarășele'î toate vëzënd'o aû pălit!
Oh! Nu; — ea nu së poate din lume ca së fie,
Și numai, singur Raiul, e demn ca s'o conție!
Incaî, së pot, când danțul din zbor o va lăsa
S'ating cu a mea mână profană, mâna sa!...
Incaî!...—Ce nebulie! Șî eu care crezusem

Că'mi arde 'n p̃ept amorul pe când nu'l cunoșcusem !
 Amor ! Amor : Iertare îți cer,—mă umilesc...
 Intēja dată astăzi, iubesc,—ênsê iubesc !

(reintră în bal)

SCENA X

BENVOLIO, MERCUTIO, la urmă ROMEO și JULIETA

BENVOLIO
 Vězutu-l'ai ?

MERCUTIO
 De sigur,... și 'mă pare c'ai dreptate...

BENVOLIO
 Cum ?...

MERCUTIO
 Șoarecele 'n cursă s'a prins și se dezbate...

BENVOLIO
 S'a prins și cum se cade !...

MERCUTIO
 Ți-am spus'o și ți-o spuiū :
 Amorul, scoate-amorul, cum scoate cuiū pe cuiū !

BENVOLIO
 Așa e ; — ênsê iată'l cu dēnsa mână 'n mână...,
 Sē ne retragem grabnic mai la o parte, până
 E timp.—Preziņa noastră l'ar turbura...

(sē retrag în fund)

ROMEO (căt̃re Julieta)

O !... Știu

Că mâna sē 'ți atingă o mână de om viu,
 Sē 'nserie 'ntre păcate, fantazmă de ființă !..
 Dar pot ca sē 'mă rēscumpēr pe-acesta, prin căință...
 Căința mea sē fie asupră'ī sē mă 'nclin
 C'o lungă sērutare !..

JULIETA (cu naivitate)

Gentile peregrin,
 Călătorind, de-atingeți mătâniile sfinte,

Păcate, faceți oare atunci,—sau rugăminte
Pe aripile căror, spre cer vă înălțați?

ROMEO

Noi ănsă-avem și buze!

JULIETA (idem)

Cu care vă rugați,...

O știu...

ROMEO

O știți?—Ei bine, atunci, îngăduiește,
Fierbinte rugăciune ce-asupra-le plutește,
Să vii a 'ți-o depune pe buzele'ți de foc,
Și buzele-mă profane și omenești,—pe loc
Vor fi purificate...

JULIETA (cu aceeași naivitate)

În tihnă ănsă 'mă pare
Că sfinții când se roagă s'apropie de-altare!

ROMEO

Nu face vre-o mișcare atunci,—să pot și eu,
Pe buze a'ți depune în tihnă psalmul meu!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

JULIETA (sfoasă)

Dar...

ROMEO

Nu'ți întoarce vorba...

(sărutând'o)

Astfel, purificate
Sunt buzele-mă acuma de ori și ce păcate!

BENVOLIO (către Mercutio)

A! Bravo! De minune!...

MERCUTIO (către Benvolio)

Cetatea s'a predat!

JULIETA (către Romeo cu naivitate)

Și va să zică, ástfel, te simți purificat?.

ROMEO

O! Da!

JULIETA (idem)

Și va să zică, în schimb mi le-ai dat mie?

(roșinduse)

Pe buze, le simt urma, în adevăr!

ROMEO

Dar ție

Iți este foarte lezne să te purifici...—Voiți
Să nu te las cu ele...—Redă-mi-le 'nnapoi!

BENVOLIO

Firește!

MERCUTIO

Mai e vorbă!

JULIETA (Subt sărutările lui Romeo)

Dar lasă-mă...—Oprește...
Asemenea săruturii... mă ard!

BENVOLIO

Nu se 'ndoiește

Nici el despre aceasta!

MERCUTIO

O cred!

ROMEO (lăsând'o)

Mă veți uita?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SCENA XI

DOICA, ACEIASI

DOICA

Copila mea, în sală, te-așteaptă muma ta.

ROMEO

Și cine îți este muma?

DOICA

În casa mumei sale,

Te aflu cavalerie, cu voia dumitale!

De 'ntrebă acum de mine, e altă vorbă,—sunt

A mititichii Doică, și cred, că pe pământ

Acela care-ar face-o a inimei soție,

Și-ar face fericirea!

ROMEO (a parte)

Nenorocire mie!

Ce? Tatăl ei să fie un Capolet?... O! Cer

Puternic,—peste mine trăznește,—fă să pier

Că 'mă țin vrăjmașii, viața, în mâna lor!

BENVOLIO (înaintând)

E-aproape

De finele sărbării...

ROMEO

Mi-e teamă să nu 'ngroape

În ea, și fericirea și pacea mea...

(a parte)

Roșese !

Cu balul ce sfârșește mă simt că mă sfârșesc ?

(privește lung pe Julieta ; ea 'l privește asemenea ; la urmă pleacă ochii).

MERCUTIO

În ochi, îți licărește atâta foc !...—Ia seamă

Că poți să aprinzi palatu !...

ROMEO (trăsărind și deștepfându-se din contemplarea sa ca dintr'un vis.

Ce ești și cum te cheamă ?

(întorcându-se spre el)

A ! Da !.. Ești tu ..

BENVOLIO (către Romeo)

Să mergem !

MERCUTIO

S'apoi e și târziu !...

ROMEO (cu tonul unui om care a pierdut noțiunea timpului care a trecut)

Târziu ?...

(schimbând tonul)

Aidem dar !

(ei se îndreaptă spre ușă)

JULIETA

Doică !

DOICA

Aud !

JULIETA

Așiu vrea să știu...

DOICA

Ce ?

JULIETA (arătând pe un invitat care iese în acel moment)

Numele celui ce iese ..

DOICA

Este 'mă pare

Un neam al lui Tibere capitalistul mare..

JULIETA (arătând pe un alt invitat)

Dar celă-l-alt ?

DOICA

Petruzzo !

JULIETA (arătând pe Romeo)

Dar peregrinu ?

DOICA

Zău,

Iubită pășerică de'î știu numele sėu !

JULIETA

Poți ęnsė ca sã 'l afli...

DOICA

Mė duc ; alerg...

JULIETA

Da ;—dute !...

(doica iese)

A viefii mele pace e 'n mână necunoscute !...

I-am dat inima 'ntreagă, ș'abia că l'am zărit...

O ! Cerule ! Și poate, el e căsătorit...

Căsătorit ?... Dar soarta-mi de-ar fi atât de cruntă,

Mormântul imi rămâne ca pat suprem de nuntă !..

Mormântul nu e oare al tuturilor azil?...

(zărind Doica)

Speranță !

DOICA

Sė numește Romeo.—E copil

Unic al lui Montechio, vrăjmașul cel de frunte

Al casei voastre : — Iată !

JULIETA

O ! Joc al soartei crunte !...

Din pântecile urei născu amoru-mi vii !..

Fatal și groaznic nume, te aflu prea târziu...

Și prea curënd, de sigur, ursită-am fost de soartă,

Sė 'l vėd, făr'a'ı cuoaște și numele ce poartă !

E 'n lume pentru mine un ce misterios,

Amorul ce mă leagă c'un nume odios...

DOICA

Ce zici ? Ce zici copilă ?

JULIETA

Nimic !

DOICA

Așa se fle!..

Dar tu vorbeai!...

JULIETA

Atuncea, ziceam o poezie

Ce 'mă spuse cavalerul cu care am danțat..

DOICA

Că mamă-ta te chiamă, o știți, ori am uitat
Să 'ți spun?...

JULIETA

Mă duc s'o afiu.

(a parte)

O! Romeo, în lume,

A ta, am fost 'nainte de-a'ți ști fatalul nume..

Fu prea curând atuncea să fiu a ta, o știți,

Dar prea târziu e-acuma, a ta se nu mai fiu!

Finele tabloului II și al actului I

BCU Cluj / Central University Library Cluj
ACTUL AL II-lea

TABLOUL I

(GRADINA LUI CAPOLETI. LUNA APARE IN FUND, CASA CU BALCON LA DREAPTA)

SCENA I

ROMEO singur, la urmă JULIETA

ROMEO

De-amor, își rîde-acela ce nu cunoaște-amorul!..
Și 'ndată ce'l cunoaște și 'n piept îi simte dorul,
Il vezi, fără putere, predându-se supus!

(înaintînd)

Dar se ne-oprim.

(privind fereastra Julietei)

Ce rază apare-acolo sus?

Și tainica 'i fereastră, în noapte-o luminează?
Să fie oare ziua ce 'n geam se reflectează?...

(înaintînd cu ochii la fereastră)

O ! Nu : — e aurora juneții mele, — ea
E soarele, e viața, e Julieta mea !

(înaintând)

Apari, apari ca luna pe cer, de gelozie
A 'ngălbinat și locul e gata să 'ți dea ție !

(înaintând cu vivacitate și privind fereastra)

O ! Da ! Era chiar dênsa .. De-ar ști cât sufer eu !..
Ea tace.. ș'a ei voce lovește-auzul meu..
O vorbă nu pronunță... și 'n inimă imi cântă
Mulțimi de șoapte tainice c'o melodie sfântă !..
De-ar ști... de-ar ști... — Să știe ?... Dar iată.. s'o privesc,
Si ochii mei privind'o, să 'i spue c'o iubesc !..
Temeritatea-mi ênsă, e mare. — S'o privească
Ce ochi, — în ochi putea-vor, — când ei, — să strălucească
De-ar fi, — colod 'ntre stele, — chiar stelele pe ioc,
'Si-ar pierde-a lor lumină sub raza lor de foc,
Iar paserile toate, la via lor lucire,
Ar crede că salută a zorilor ivire !

(Julieta apare în balcon)

O ! Iat'o. — Cugetării ea vine-a să lăsa..
De ce uu sunt-mânușă ce-atinge mâna sa ?
De ce nu sunt a nopții suflare 'nbălsămată,
De rumenele'i buze cu dragoste-aspirată ?

JULIETA (suspînând ; fără să 'l vadă)

Văi !

ROMEO

Ce ? — Aud eu bine ? A suspinat..

JULIETA (fără să 'l vadă)

O ! văi !

Ròmeo ! — O ! Ròmeo ! De ce alt nume n'ai ?
De ce ești tu Ròmeo ?... — De poți : — Renaște 'n lume !
Renunță l'al têu tată, abjură'ți al têu nume !
Sau nu ; — al vieții mele, iubit și crud despot,
Rêmâi ce ești, dar jură-'mî a fi al meu cu tot ...
A fi al meu... Și 'ndată mă lapăd pentru tine
De-un nume van, și ênsăși de sângele-mî din vine !

ROMEO (a parte)

Să fie cu puțință ? ... Visez ?...

JULIETA (tot fără să'l vadă)

Mi-e inamic,

Din tine, al tău nume, dar-alt-ceva nimic!..
 De n'ai mai fi Montechio, ai fi acela i ,—Oare,—
 O floare uu rămâne or  cum i-ai zice, floare ?
 Astfel, dacă R meo, pe-al său mi l'ar jerfi,
 Ce-ar pierde subt alt nume?... Acela i n'ar mai fi?...
 Or -unde-ai fi R meo,—or  unde e ti —gr be te..
 Desbrac -te de d nsul  i 'n schimbu'i m  prime te
 Intreagă,—cu speran e, cu visur   i cu dor!

ROMEO (inaint nd p n  subt balcon)

Te-am prins asupra vorbe i : Nume te-m  : «Amor»
  i fii a mea !

JULIETA

 i cine e ti tu acel ce 'n noapte
 Ascuns, vi  a surprinde a inimilor  oapte ?

ROMEO

S   tiu cum mă nume te e greu.—Am abdicat
 La via a mea trecut , la numele purtat!..
 Ur t fiind de tine trecutu  'al meu nume,
 Aceea ce'm  rămâne e viitoru 'n lume !.

JULIETA

Erai dar tu Romeo Montechio !

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ROMEO

Acum

Eu nu mai sunt acela ce zici...

JULIETA

Dar spune-'m , cum
 Inalta 'mprejmuire o străbătuți?...—Si care
 Sunt cugetele tale, fiind ce e ti?—E mare
 Pericolul, ce  stfel, urzi al tău transport..
 P rin ii me , aicea,  e te-ar afla,—e ti mort !

ROMEO

Dorin elor din pieptu-m   i cugetelor mele,
 Amorul le-a dat arip ,  i am zburat cu ele
 Mai sus de-aceste zidur ,  tiind a nu gre i,
 Că tot ce-amorul poate, cutează-a s v r i !
 P rin ii t i?... Ce'm  pasă...

JULIETA

Delirul te coprinde...
 Te-ar omor  subt ochii-mă aici de te-ar surprinde !

ROMEO

Via a mea 'n pericol mi-o pune ochii tăi,

Maî mult decât mi-ar pune-o vrăjmaşii ceî maî răi !
 Părinţii tēi, aicea, în pace pot se vie,
 De-aî face-a ta privire maî dulce ca sē fie !...
 Sē vie... Prefer moartea de-aşiu şti că sunt iubit
 De cât se duc o viaţă de-amorul tēu lipsit !

JULIETA

Dar eî, pe-o lume 'ntreagă n'aşî vrea să te găsească
 Aicea.

ROMEO

N'avea teamă, c'ar şti sē mă 'nvelească
 A nopţii haină sură, şi 'ndată nevăzut
 M'aşî face, dulce ânger !

JULIETA

Si cum de aî putut
 S'ajungî pēnē aicea ?...

ROMEO

Aveam de călăuză
 Amorul, care mi-este şi pavēza şi scuză !
 Sē vadă, — i-am dat ochiî, şi 'n schimb de ce i-am dat,
 Cu geniu'î puternic, atunci, m'a înarmat ...
 Vezi tu,.. Eî nu ştiu arta pilotului dibace
 Ce treieră-Oceanul de nu'l maî lasă 'n pace,
 Dar tu, de-aî fi'n mijlōcul ori-căruia, — mereî
 M'aşiu ducē să te caut pe cât aş trăi eî !

JULIETA

De n'ar fi vëlul nopţii s'ascundă a mea faţă,
 Sē vezi aî putea lezne subita eî roşată
 Când cuget la secretul din inimă scăpat. .
 Te-aflaî ascuns în umbră şi nu te-aî arētat !...
 Aşiu vrea.. atât de francă să nu fi fost cu tine !...
 Sē pot, ți l'aşiu retrace sē'l fac sē moară 'n mine,..
 Sē pot... — Mē iubeşti oare ?.. O ! — Ştiu, — nu mē
 ('ndoese)

Că tu 'mî veî da îndată respunsul : »Te iubesc «!
 Si eî, cu bucurie primind aste cuvinte...

ROMEO

Iţi jur... Iţi jur...

JULIETA

Rōmeo ! Nu face jurăminte !...
 Tu ştii, că dac'aî rîde de-amorul meî cel pur,
 Cu ele-orî fără ele aî deveni sperjur !

Amor, de este ênsă, ce 'mî spuî că simţî, — mai bine
Declară-mî'l c'o vorbă, şi eî, voiî crede'n tine!

(mică pauză)

Tu cugeţi poate-acuma că m'am grăbit; — O! da,
Prea multă înlesnire am pus de-a mă preda,
Şi n'am făcut paradă de forme şi rezervă,
Dar ele de te 'ncântă mă fac şi a lor servă!

ROMEO

Iţi jur, îţi jur pe luna cu raze de argint
Intinse ca lungi fire pe-albastrul labirint,
De leagă cer cu lume...

JULIETA

A! Nu'mî jura pe lună
Că ea îşi schimbă faţa la fie-care lună!

ROMEO

Pe ce s'eşti jur atuncea scump ânger?...

JULIETA

Pe nimic:

Amorul meu e mare şi jurământul mic!... Library Cluj
De ţii la jurăminte, Ròmeo, — fie! — Jură!...
Dar nu 'mî jura pe lună, pe cer saî pe natură...
Amorul este singur etern ca Dumnezeuî.
Şi tu eşti Dumnezeuul la care mă 'nchin eî!...
Pe tine, Dumnezeuul vieţii mele: Jură!

ROMEO

Pe flacăra ce arde în inima mea pură
Iţi jur, că nici-o dată, orî-ce de-aşii îndura, —
Aproape, saî departe...

JULIETA

Opreşte! Nu jura!

Atâta bucurie, izbindu-mă de-o dată,
De-o dată nu se poate a fi şi consacrată,
Că'n pripă nu s'închîie contractul cel mai sfânt
Ce pot ca să'ntocmească doi oameni pe pământ!...
Intoarce-te acasă, prietenul meu dulce
Şi fie a mea umbră cu tine să se culce..
Adio pentru-acuma...

ROMEO

Şi ce? Mă laşi astfel?...

JULIETA

(cu naivitate)

Dar ce voești tu oare să-ți dau mai mult ?

ROMEO

Acel

De inime schimb dulce rămâne-a să mai face
Și 'n flutur, chrisalida, pe loc să va preface !

JULIETA

Dar nu ți-am dat'o oare pe-a mea ? — Ca să ți-o iaș
Așii vrea din noă acuma...

ROMEO

De ce ?

JULIETA

Ca să ți-o dau

Din noă ! — Iubirea care, îmi arde'n piept, nestinsă
Ca marea e de-adâncă, — ca ea de necoprinsă !
Ori-cât ți-așiu da dintr'êusa și tot mi-ar rămânea,
Căci ea, e infinită...

ROMEO

BCU Cluj / Central University Library Cluj
O ! Julieta mea !

JULIETA

In casă... aud zgomot... Adio !

ROMEO

Nici-odată !

JULIETA

Atunci, la revedere !

DOICA (dinăuntru)

Fătuico !

JULIETA

Viū îndată,

Îndată, Doică !

DOICA (tot dinăuntru)

Vino !

JULIETA (căt-re Romeo)

Așteaptă-mă puțin...

Mă duc și mă întorc iară...

ROMEO

Te 'ntorci ?

(Julietta intră în casă)

O ! vis divin !

O ! noapte fericită !.. — Deștept sunt ênsă oare ?..

'Mi-e teamă să nu fie un vis menit să sboare !

Real, de mi-ar fi visul prea dulce-ar fi...

(cu ecstaz)

Visez !

JULIETA (reapărând)

Și eă ! -- În visuri ênsă, Ròmeo mă încrez !

Acuma, — înainte de a pleca, — ascultă :

Amorul tĂu, de este amor, iar nu insultă,

Ròmeo, voiă fi gata sĂ'ți jur pe-altarul sfânt

Ați fi nedespărțită în viață și 'n mormânt !

DOICA (dinăuntru)

Dar ce mă faci acolo ?..

JULIETA (respunzând)

Indată !

(căt-re Ròmeo)

Insă, dacă

Din mine-ar vrea Ròmeo un joc nedemn sĂ 'și facă...

DOICA (dinăuntru)

Nu vii ?..

JULIETA

Indată Doică !

(căt-re Ròmeo)

Atuncea, — mă 'ngrozeș ! —

Mă bine sĂ'mi-o spuie..,

ROMEO

Nu ; nu ; eă te iubesc

Cu sufletul, cu ochii, cu toată-a mea făptură,

Și voiă sĂ fac eternă a noastră legătură...

(schimbând tonul)

Cunoști pe Laurențiu cumva, saă nu ?

JULIETA

Pe el ?..

Pe bunul nostru puznic ?.. Firește. — Confesor

Imi e.

ROMEO

Atuncea mâine, sperantă și amor,
In sinu'i de părinte voiă merge a depune...

JULIETA

Voiă fi și eă acòlo. — La câte ênsă, — spune?

ROMEO

La nouă.

JULIETA

Pênă mâine la revedere dar !
(reintră)

ROMEO

O ! da ! La revedere, scump ânger tutelar !
Un stol de vise de-aur asupră'ți, sã coboare
Si 'n inima'ți uimită, odihna 'ntremătoare !

(Finele tabloului I)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TABLOUL al II-lea

TEATRUL INFĂȚIȘEAZĂ CHILIA PUZNICULUI LAURENȚIU CARE INTRĂ ȚINȚ UN
COȘ PLIN CU FLORI

SCENA I.

LAURENȚIU, la urmă ROMEO

LAURENȚIU

Pe ceruri, dimineța zîbind cu ochii suri,
Albește 'n fruntea nopții sub umbrele obscure ;
Lungă brazde de lumină sã 'nprăștie, — și norii
Incep sã sã roșească la razele-aurorii,
Iar noaptea 'ntunecoasă tîrîndu'si, prin azur,
Mantaua semănată cu stele împrejur,
Fugind de pasul zilei, intr'ênsa șovăește
Intocmai ca și omul ce beat se 'mpleticește !...
Aidem !... Mai înainte de-al soarelui ivit,
Am timp destul se umplu panerul meă iubit :
Mai am de pus într'ênsul, atâtea flori frumoase,
Atâtea plante scumpe, ș'atâtea veninoase !

Pământul, este muma naturii, și tot el
 Îi este și mormântul, — și noi, — vedem astfel,
 Că naște'n tot d'auna, atâtea felurite
 Si minunate roade, pe care, le înghite
 La urmă! — O! Si câtă putere pune 'n tot
 Ce dă din el afară: — In florile ce scot
 Prin iarbă frunți timide; în buruiana vilă
 Pe care, subț picioare o calcă fără de milă;
 In steiul cel de piatră zăcând nesimțitor,
 Ca și'n metalul mândru la soare lucitor!
 Si'n tot ce dânsul naște, c'o forță decisivă,
 In germen, a pus bunul și răul de-o potrivă!
 O! Da!... — Si nu e 'n lume, un lucru cât de rău
 Si cât de mizerabil, se u'aibă bunul său;
 Precum, — vedem tot ast-fel, — schimbându-se îndată,
 Natura unui lucru, spre rău, de e 'ndreptată,
 Așa că, dacă naște a fi desăvârșit
 Devine din potrivă un ce neisprăvit,
 Si'n loc se 'și împlinescă menirea din născare,
 El intră și urmează pe-a răului cărare!...
 Adesea, chiar virtutea, se schimbă într'atât,
 In cât la mulți, devine un vițiu urât,
 Si vițiul, adesea, prin acte de virtute
 Innobilat se 'naltă din sferel'î perdate!

(arătând o floare)

Dar iată: Este-o floare, — o vęd și o respir
 Pe când s'ascunde-otrava în fragedu'î potir!
 Gustând'o, — te omoară; — respir'o, — că suavă
 Parfumu 'și eczalează păstrând a sa otravă,
 Si 'n taină cercetând'o, găsești închisă 'n ea
 Chiar leacul ce e 'n stare puterea să'ți redea,
 Astfel că Medicinei procură tot de-o dată
 Și forța suverană cu care e 'nnarmată!
 Eî bine! De asemeni, în sufletu-omenesc
 Sunt două vrăjmași de moarte ce 'n veci se rezboesc:
 E vorba despre Bine și Rău, — și când apucă
 De 'nvinge Răul, — oameni și plante se usucă!

(se aude bătând la ușă)

Dar cine bate?

ROMEO (de afară)

Tată, deschide.

LAURETIU

(deschide)

Ce? Ești tu?

Ce vânt asa de noapte pe-aicea te bătu?

ROMEO

Veneam...

LAURENTIU

Ascunzi o taină căci fața ta mi-o spune...
Vre-o turburare-ascunsă, vre-un dor ce te supune,
De sigur!.. Dar ce grijă, răspunde-mi fătul meu,
Goni de lângă patu'ți pe somnorosul zeu
Abia 'n vërsat de zio?...—Pe cât știam odată,
Vegherea este 'n lume bătrênilor lăsată,
Și, unde e veghiere, e grijă și nesomn :
In patul tinereții, repaosul e Domn!
A nopții ne-odihnă ce ochii 'ți cercuiește,
O altă ne-odihnă mai mare 'mi dovedește !

ROMEO

Și 'n adevăr, că noaptea întreagă n'am dormit,
Dar lipsa mea de-odihnă mai mult m'a odihnit !

LAURENTIU (ridicând ochii spre cer)

Să 'ți fie slăbiciunea de Dumnezeu ertată!... —
Erai cu Rozalina cumva?..

ROMEO

Ce vorbă, tată!...
Te rog, se lași uitarei un nume-așa-fatal !

LAURENTIU

Prea bine.—Dar azi noapte atunci?..

ROMEO

Am fost la bal !

LAURENTIU

La bal?..

ROMEO

La Capoleti !

LAURENTIU

Dar ura?..

ROMEO

Și ce ură,
De-amor când îmi șopteste, cer,—suflet, simț—natură?...
A ! bunul meu părinte vorbește-mi de amor !

LAURENTIU

Esplică-te...

ROMEO (urmându-și șirul cu entuziasm, îi ia
mâna și cade pe un genuchie;)

Poți singur să 'mă fii în ajutor !

LAURENȚIU (cu milă și mirare)
Ce patimă !

ROMEO (ridicându-se)

Ea 'n două cuvinte se eșplică :
Am fost la Capoleti, iubesc pe a lui fiică !
Amorul mi-este 'n fine de ea împărtășit :
O cred, și 'n mine crede, — iubesc și sunt iubit :
Când ênsă, cum și unde, născu, așa de-o dată,
Sinițirea care 'mă arde în piept nestrămutată,
Si cum înțelegênd'o, jurarăm amênduoi,
Sê nu fim de cât unul prin inima din noi ?...
O ! Iată o poveste prea lungă, — și firește,
Că ea sê înțelege dar nu sê povestește !..

(după un moment)

Acuma, bun părinte, poți face, dacă vrei,
Un raiu de fericire din viața mea ș'a ei :
Unește-ne 'npreună la sfintele-ți altare
Chiar astăzi — și atunci ..

BCU Cluj / Carol Davila University Library Cluj

LAURENȚIU

Ce-aud ? Și ce schimbare ?

Sê fie Rozalina de care îmi vorbeai,
Uitată, — căud tu singur, adesea ori, ziceai
Că patima ce 'n suflet îi porți, — te mistuește ?
O !.. Dragostea de tineri e 'n ochi, — nu locuiește
În suflet, — o vêd bine acuma ! — Ce-ai făcut
Cu lungile suspine din timpul ce-a trecut ?...
La ce ieșeau din pieptu'ți ? E timp, sê zici ca mine,
Că poate o femeie sê cadă foarte bine
Când vezi cât e bărbatul de slab !.. — Știi oare...

ROMEO

Știu

Că m'ai muștrat adesea de-amorul meu cel viu :
Uitând pe Rozalina te-am ascultat.

LAURENȚIU

Îmi pare

Că n'am muștrat în tine de cât acea 'ncordare
Ce duce la peire. — «Iubește — Ți-e iertat,
Ți-am zis, în tot d'auna, dar fii măi cumpêtat !»

ROMEO

Mi-ai dat ênsê povața s'o uit.

LAURENTIU (cu o nuanță de batjocură)

Și tot de-o dată
Găsiși de cuviință s'o 'nlocuiești?... Ei!..

ROMEO

Tată.

Te rog, muștrări prea multe nu 'mă face. — O iubesc :
Trăiește 'n al meu suflet și 'n sufletu'î trăește !
Dorim de o potrivă să fim uniți — Și 'n fine
Ce crudă Rozalina a fost,—o știi prea bine !

LAURENTIU

O știu, ș'a fost cu minte căci nu s'a amăgit,
Și euget că acuma destul s'ar fi căit !
Apoiă,—mai poate merge, cu una și cu două,
Să judec mai adâncă o dragoste mai nouă ?

ROMEO

Îți jur...

LAURENTIU

Incaî ești sigur că nu te 'nșeli de loc
Crezând ca'î arde 'n suflet același dulcea foc?..

ROMEO

Chiar astăzi poți să afli simțirea ei cea vie...
Intreab-o singur, tată !

LAURENTIU

Ea, decî, are să vie

Aicea ?

ROMEO

Da ; și după indemnul ce i-am dat.

LAURENTIU

Imi place-a ta urmare astfel dac' ai urmat.

ROMEO

Atuncea,—bun părinte, să sper?..

LAURENTIU

Fără 'ndoială

C'ar naște între două familii o 'nvoială
De pace și iubire,—dar,—orî și cum,— gândesc ...

ROMEO (cu eșpanziune)

Te rog, nu'ți trage vorba 'napoiă.—Îți mulțumesc !..

(cu agitație și grăbire)

Să nu mai pierdem vreme ..

LAURENTIU

Acel ce se grăbește

O pate 'n tot d'auna :— Incet și 'nțelepțește !

SCENA III

JULIETA, ACEIASI

JULIETA (de afară ; bătând în ușă)

Deșchide ușa, tată ! Sunt eu !

LAURENTIU (răspunzându'i)

Acuma !

ROMEO (recunoscându'i vocea)

Dar

E vocea Julietei !

LAURENTIU

A densei este chiar.

(împingându'l cu precipitare către o cămaruță)

Ascunde-te aicea o clipă.

BCU Cluj / (închizând ușa asupra'i) Library Cluj

Astfel !

(ducându-se spre ușa chiriei și deschizându'o)

Iată ! . . .

(Iulieta intră)

Erai dar tu copilă ? — Cerescul nostru tată
Veghieze asupra'ți :

JULIETA

Fie ca se te-asculte.— Eu

Mai mult ca 'n tot d'auna mă 'ncred în Dumnezeu !

LAURENTIU

Amin ! — Ensă, cum oare, copila mea iubită,
De vii așa de vreme, și, nu ești însoțită
De Doica ta ?

JULIETA

De-acasă lipsea când m'am cerut
De la părinți . . .

LAURENTIU (zîbind)

Să fie așa ? . . . — De necrezut
Cum s'a 'nvățat, șireata, se mintă fără frică !

IULIETA

Eu ?

LAURENTIU

Nu te mă ascunde ! . . .

IULIETA

Cum ?

LAURENTIU

Lasă ! . . .

IULIETA

Va să zică

Știi tot, ș'a fost pe-acea frumosul ténér ? . . .

LAURENTIU

Da.

IULIETA

O ! Scump Ròmeo,—sincer ai fost ! . .

ROMEO (dinauntru)

Nu pot rėbda

Măi mult,—deșchide-'mă ușa părinte !

IULIETA

El dar e încă'acea căci vocea lui mi-o spune ? . . .

(Zărind pe Romeo care a intrat)

Ròmeo !

ROMEO

Julieto !

(El vor să se arunce unul în brațele altuia)

LAURENTIU (interpunėndu-se)

Copii mei iubiți

Voă sunteți, o știu bine, prin dragoste uniți,

Dar, bine-cuvėntarea cerească, vă lipsește,

Și dragostea, printr'ėnsa, în lume să 'ntărește ;

A ! Fie deci, ca cerul, de ori și ce căinți

Să vă scutească vecinic !

ROMEO

Oră-câte suferinți

Ar fi să mă izbească trecėnd pe-a mea junie,

Măi mari ca fericirea-mă de astăzi, —n'au să fie !

Acum,—bunul meu tată,—fii tată pentru noi

Și bine-cuvėntarea ne-o dă la amėnduoi !

În urmă, ėnsăși moartea împinsă de-o rea soartă

Să vie!—Îmi ajunge s'o știu a mea consoartă !

LAURENTIU

Incet ;—Inflăcărarea nu duce către bine,
 Iar mierea cât de dulce, se schimbă, și devine
 Prin chiar a ei dulceață, la gust, atât de rea,
 În cât, ți se urește, copilul meu, cu ea !
 Învață-te de-aceia să aibi și cumpătate
 De vreî s'ajungi departe c'o patimă prea mare !
 Acel ce merge iute, rămâne-ades în drum,
 Iar cel care nu pleacă, n'ajunge nici de cum !
 Cum vezi, e cumpătarea cerută 'n toate ;—ênsă
 În inimile voastre, fiind-că este strânsă
 O dragoste curată și dulce,—mă mândresc,
 Cu bine-cuvântarea-mi, se viu s'o consfințesc !

IULIETA

De câtă bucurie aceste dulci cuvinte
 Imi umple al meu suflet, prea bunul meu părinte !

ROMEO

O ! Scumpă Julieto, de simți, ce simt și eu,
 Și dacă, poți mai bine s'o spui,—sufletul meu,—
 Vorbindu-mi de simțirea ce 'n piepturi ne trăsare,
 Atuncea, parfumează cu dulcea 'ți răsufflare
 Al dimineții aer. — Ecsprimă 'n grabă, tot
 Ce simți,—ce simt eu ênsu'mi, și ce se spui nu pot !

IULIETA

Simțirea, de cât vorba cu mult e mai bogată,
 Și fericirea, tace, când este-adeverată !
 E prea sêrac acela ce 'și poate numera
 Tezaurul.—Bogatu, nu 'l poate măsura
 Nici chiar prin cugetare.—Simțirile-mi intime
 Imi spun că mi-este-amorul la astfel de 'nălțime,
 În cât, de la 'nălțimea la care dominăm,
 A fericirii sumă nu știm s'o calculăm !

LAURENTIU

Copii mei, voi zmulgeți din pleopele-mi secate
 Dulci lacrimi ce 'n tihnă se scurg înduioșate !
 Veniți, veniți aicea la sînul meu, și fiți
 De Dumnezeu și oameni în dragoste uniți !
 O dragoste c'a voastră înalță, iar nu roade,
 Și, e cu ne-putință se n' aibă bune roade !
 O ! Da ! — Eu am credință că voi, copii mei,
 Veți stinge-a urei faclă zdrobind pumnalul ei !
 Cu bine-cuvântarea-mi de om, acuma,—fie
 Ca și cerescul tată în sprijin se vă fie !

(Tablou)

(Finele tabloului II și actului II)

Voi ce plângeți . . .

Voi ce plângeți tinerețea ca un vis pierdut în noapte,
 Voi, ce 'n vremuri de durere, v'amintiți copilăria
 Dulce și nevinovată, cu fantasticele-î șoapte ;
 Voi ce-ați vrea să mai culegeți, încă-o dată, florăria
 Unor câmpuri vestejite de-ale traiului nevoi,
 Plângeți, regretați trecutul... plânsul este pentru voi! —
 Azi bătrâni, ați fost odată tineri cu gândiri curate
 Și viața de atuncea, astăzi n'o puteți uita.
 V'ați trecut copilăria în p'ăceri nevinovate,
 Regretati-o, căci e dulce, când aveți ce regreta!
 V'ați născut în alte timpuri, când viața legănată
 În petreceri ne'nterupte, nu gândea la viitor!
 Ensă, vai de cei ce astăzi nasc în lumea desfrânată:
 Pentru ei copilăria este-un pas îngrozitor,
 Tinerețea este-o luptă între astăzi și 'ntre mâine;
 Fericirea este-o marfă ce se vinde la bogat;
 Ești sărac, nu ai nici codrul ce s'aruncă unui câine,
 Ești bogat, ești domn puternic sau puternic împărat!
 Dacă suferi, ești ridicol; dacă strigi te leagă n'fiare,
 Vrând să scapi de suferință ea te ține strâns în ghiare.
 Dacă rizi sau n'ai simțire ești un om cu suflet rău;
 Dacă plângi și rizi de-o dată ești nebun sau nătărău.

Desfrânare! Desfrânare! Fiică-a morței blestemată,
 Vițiu ce cutreeră lumea, rău fatal și 'nveninat,
 Tu ești groapa unde-atâtea suflete nevinovate
 Zac în brațele rușinei ca 'ntr'un iad învierșunat!
 A! și cum n'ai fi stăpână, când în lumea cea de 'trudă,
 Pentru-aceia care sufer, ești liman ce mântuește!
 Ești mai neagră de cât lumea, însă ținta 'ți-e mai crudă,
 Căci prin lume omul moare, iar prin tine lângezește!

Voi ce plângeți tinerețea ca un vis pierdut în noapte,
 Voi ce'n vremuri de durere, v'amintiți copilăria,
 Dulce și nevinovată, cu fantasticele-î șoapte ;
 Voi ce-ați vrea să mai culegeți, încă-o dată, florăria
 Unor câmpuri vestejite de-ale traiului nevoi.
 Plângeți, regretați trecutul... plânsul este pentru voi!

Ensă noi de ce n'am ride, când simțirea-i o spoială,
 Când n'e inima 'mpietrită, când mințim ca să trăim ;
 Când la vârsta tinereței, omorâți de oboseală,
 Banchetăm pe corpul nostru și ursita ne'nraim ? —

Ș'apoi eu de ce n'aș ride, când destinul mă 'mpresoară
 Cu nebunele-i speranțe ca un șarpe 'nflăcărat ;
 Când îmi place nedreptatea ș'adevărul mă n'fioară,
 Când ca frații mei de-o vârstă sunt un monstru 'nv'erșunat

Să 'mi plâng oare tinerețea, când o simț că este rece
 Ca un suflet de femee cu un cugăt prefăcut ?
 Când nu am să cer nimica nici chiar timpului ce trece ?
 Ce să 'mi plâng ?... Copilăria ?... Nici nu știu când a trecut
 Ensă voi ați fost o dată tineri cu gândiri curate,
 Și viața de atunci astăzi n'o puteți uita ;
 V'ați trecut copilăria în plăceri nevinovate
 Regrețați-o, căci e dulce, când aveți ce regreta !

T. M. Stoenescu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Fata lui Stan Gruia

NUVELĂ

Cine este acea copilă nebună ai cărei ochi ațintiți parcă eesprimă zdrobirea inimei și durerea ?... Ea nu plânge, însă scoate din pieptu-i lungi suspine, adesea-orî repetite ; ea nu se jelește nimănuî, însă tăcerea sa este amortirea neprecurmatei nenorociri. Nesimțitoare o găsește și frigul și foamea ; vântul cel rece al iernei clatină zdrențele ce nu'i acopere veștejitul său sin de cât cu multă anevoință ; desnădăjduirea este întipărită pe obrazul ei.

Mi-aduc aminte de vremea când această ființă era o frumoasă fată. Ea era zglobie, fericită și plină de viață. Trecătorul care a umblat pe drumul ce duce de la Brăila la Cotulung, vă va spune că nici o fată nu era mai îndatoritoare, mai drăgălașe și mai seducătoare de cât Florica, fata lui Stan Gruia, crășmarul de pe valea Baldovineștilor. Călătorul obosit, ce se oprea vara sub umbrarul crășmei spre a'și stâmpăra setea lângă o crușcă cu vin, remânea încântat de chipul cu care era primit și servit de dânsa. Sufletul cel tare al Florichei era strein de frica copilărească. Ea s'ar fi dus prin cimitirul sa-

tului în timpul celei mai întunecoase nopți, și pe când vântul se prăbușește printre gardurile de cătină ale viilor.

De atunci sunt două ani de zile.

*

Pe atunci ea iubea. Tânerul ce-i înălțase inima, se numea Marin. Ei erau logodiți, și hotărâseră în curând ziua cununiei. Florica nădăjduia fericirea, o fericire de toată viața. Logodnicul său însă, era un om fățarnic, batjocoritor, având tot-dea-una zîmbetul pe mustață și fruntea încrețită. Adesea ori ea îi vorbea de traiul lor viitor, dar el își avea gândul ațintit într'alte părți, și nu-i răspundea de cât prin câte o vorbă seacă și cu o răceală vedită. Acei care cunoșteau pe Marin, spuneau că nu e om cinstit și că nu e vrednic de Florica.

*

Trecuse o lună de la logodirea tinerilor. Marin amâna neconținut ziua cununiei. Toamna sosise; culesul viilor începuse.

Intr'o noapte furtunoasă, pe când cerul era învăluit de nori groși, două propeietari de vie se găseau în crășma lui Stan Gruia, așezați în preajma unui ceaun cu jărătec, fumându-și în tihnă lulelele, și ascultând în tăcere suflarea cea șuerătoare a vântului.

— Pre legea mea! strigă unul din ei; este plăcut lucru d'a auzi zgomotul vijeliei... Iată o frumoasă noapte pentru a da o raită prin cimitir!

— Ba că chiar! răspuse cel-l-alt; ar fi pus la o aspră cercare curagiul omului care s'ar ispiti să treacă printre cruci pe o noapte atât de neagră și pe o astfel de vreme.

— Eu însumi, reluă cel întâi, îți mărturisesc că aș tremura ca un copil la freamătul frunzelor clătinate d'asupra capului meu, și, de frică, aș crede că zăresc umbra vre unui moșneag ce se rădică din mormântul său și mi se pune în cale... În adevăr acest timp este făcut pentru a deștepta pe morți din giulgiurile lor... Cu toate astea, mă prind rămășag că Florica va avea curagiul să meargă în cimitir la această oră.

— Te prinzi rămășag, măre, dar vei pierde, — răspuse întrevorbitorul său cu un zîmbet bajocoritor... Te încredințez că Florica va crede că zărește un strigoiu mergând lângă dânsa, și inima ei va înceta d'a măi tâcăi dacă ar zări în umbra nopții, chiar numai o capră bălaie.

— Si eu îți repet că Florica va merge în cimitir la această oră, și că în schimbul unei ramure din salcâmul ce se înalță singuratec printre morminte se va face vrednică de darul ce vreau să-i fac... Un dar foarte scump... un

inel de aur care-î va sluji în ziua cununiei să și-l schimbe cu Marin al său... Ai?... Ce zici, frumușica mea? Suferi-vei tu ca o astfel de îndoială să apase asupra curagiului teă?

Florica, căreia i se îndrepta aceste din urmă cuvinte, surise, și fără a mai sta la cumpănă, se puse numai de cât pe drum.

Cerul devenea din ce în ce mai îngrășat de nori, și vântul despicând de-a curmeziș văzduhul, suffa ca cobitoarea pasăre a nopței. Florica alerga, alerga, și se simțea cuprinsă de frig.

*

Tânăra fată înaintă pe o potecă cunoscută ajunse la poarta cimitirului și cu un pas bărbătesc trecu pragul; dar cu toate acestea nici o dată mormintele nu-î înfățișaseră o priveliște mai selbatecă de cât atunci; crucile cele negre și moșoroaiele gropilor, îngroșau și mai mult întunericul nopții. Tăcerea acestui locaș al morții, era întreruptă numai de mugetul șuerător al vântului. Florica mergea, mergea mereu, mergea fără frică, călcând în picioare buruenele uscate, care trosneau făcând sgomotul unui om ce scrâșnește din dinți... În sfârșit atinse stavila călătoriei sale, și se opri lângă locul unde salcâmul cimitirului își întinde ca o umbrelă ramurile sale stufoase.

Mâna sa voește să apuce o ramură.

Sunetele unui glas depărtat îi lovește urechea...

Ea ascultă...

Și pentru întâia oară o frică tainică o făcu să tresară.

Frunzele salcâmului, clătinate de vânt, tremurau d'asupra capului său. Ea ascultă încă, dar nu mai auzi nimic; însă vântul încetă pentru un minut. Spaima prăbușește bătăile inimii tinerei fete, căci niște pași greoi se aud călcând buruenele cimitirului. Sgomotul se apropie. El este repede, și din ce în ce, devine mai lămurit.

Înghetată de frică, ea se ascunse înapoia unei cruci de piatră.

În acest minut luna se ivi limpezită de nori.

La această lumină ea zări doi oameni care înainta spre salcâm. În mijlocul lor ea mai zări încă un om, dar care nu mai era de cât un corp neînsuflețit. Cei doi îl purtau unul de cap și altul de picioare.

În acest timp vântul de nord își reluu furia sa, suflarea sa repede zmulse de pe cap pălăria unuia din ucigași, și o rostogoli până la picioarele crucii unde era Florica. Ea o vădu și se așteptă cu resemnație a muri.

— Blestem! strigă între dinți unul din ei.

— Dar nu-î nimic; tu vei veni din nou și o vei lua; să ne gândim acum la ceia-ce este mai grabnic... zise tovarășul său.

După aceia ei se întoarseră pe unde veniseră.

Florica se aplecă și luă pălăria. Dar spaima îi înlocui curajul. Ea fugi de-a curmezișul mormintelor, deschise poarta cimitirului... și în fine sări la crăsmă... Era timp încă; cei doi proprietari așteptau reîntoarcerea ei. Picioarele i se încovăiau... și ea căzu, zdrobită de spaimă și de osteneală, pe pragul crășmei, nefind în stare să articuleze nici un cuvânt.

*

După câte-va minute Florica se dezmetici, și destăinui înfricoșătoarea crimă la care fusese martoră. Dar pălăria ucigașului, pe care o ținea încă în mâinile sale, îi atrase privirile; ochii îi remaseră ațintiți spre densa ecsprimând desnădejdea și rătăcirea minței; după aceea o aruncă cu oroare pe podeală izbuenind într'un rîs cu hohot... Sermana copilă, înnebunise!

Innebunise... Pălăria ce aruncase, era pălăria lui Marin, logodnicul ei!...

Brăila, 1881, Martie 17.

Mihail Demetrescu.

Nella

CANTEC DE MARE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vino Nella, vin pe mare
 Vino, Nella, vin.
 Să'necăm în sărutare
 Or ce trist suspin.

Te voiŭ duce pên'la Chio,
 Chio, țara ta.
 Si plutind pênă la zio
 Te voiŭ săruta

Vino să cântăm cu vântul
 Legănați pe val,
 Căci ne vom găsi mormântul
 Ajungênd la mal!

Vino Nella, vin pe mare,
 Nella vino, vin,
 Să'necăm în sărutare
 Or ce trist suspin!

Duiliŭ Zamfirescu.

STELE...

Stele vecinic lucitoare
 Ce 'mi vorbiți de ochii ei,
 Oare știți de ce iubire
 Imi vorbesc aste schinteî ?

Oare știți că 'n voi odată
 A fost scrisă soarta mea,
 Ș'a iubirii dulce rază
 C'am citit în a lor stea ?..

Norul ênsê vê coprinde
 Și pe voi... atât de sus !...
 Ce ?.. Apuneți și pe ceruri,
 Când din lume ați apus ?..

I. I. Trutzescu.

COBUZ

RĂPIREA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I

Stam pe o bancă la șosea adăncit în cugetare. Soarele începea se răsări, iar ceața ce până atunci încingea atmosfera, dispărea lăsând firmamentul limpede.

O ușoară atingere pe spate mă scoase din această cugetare.

— Ce faci aci ? mă întrebă un amic al meu,

— Bine, dragă Stâncene, îi respunsei.

— Ești fericit că te afli bine, zise Stânceanu, pe care o tuse seacă și obositoare îl încovăiase. Eu viu regulat, în fie care dimineață ; fac băi de aer curat și de soare. Ce se fac ? dacă n'am mijloace se es afară din București se mă caut. Ah ! simț că mă călătoresc cu pași repezi... și el începu a clătina din cap cu tristețe.

— Te rog, Stâncene, încetează cu ast-fel de vorbe ! Ce sunt aceste închipuirî ? . . .

— Ce închipuirî ? ftizia mea e fapt pipăit. Dacă nu o cunosc eu ! care am început se dau egzamenele de doctorat in medicină !.. Ah ! ... zise el cu oboseală, am scăpat astă toamnă la căderea frunzelor, acum . . . adio ! Am trăit două-zeci și șase de ani ! .. mâine 19 Aprilie 1881 îi împlinesc ! Am suferit destul, amicul meu ; mi s'a părut lumea un ideal, dar nu e decât o banalitate ! . . . Cel puțin pentru mine ! . . . Sunt oameni care trăesc câte două vieți și nici nu știu să definească lumea ! .. Naturi reci, indiferente, cu corpul de oțel, care dacă nu s'ar roade prin forța timpului, ar fi imortale !

Un om cu părul și barba albă, ivalt și robust, îmbrăcat în o haină, ce 'i trecea in jos de genuche, și pe cap cu o pălărie moale și cu margini largi, veni a 'și aprinde țigarea de la mine.

Auzind pe Stânceanu exprimându-se ast fel, încruntă sprinceană, apoi cu o voce politicoasă:

— Domnii mei, dacă 'mi dați voe ? Și fără a mai pierde un minut, se așeză lângă mine.

— Frumoasă grădină e asta a lui Chiselef ! zise el. Avem și noi în Moldova, la Bârlad, o grădină frumoasă cum nu se mai poate, dar ce folos că e departe de târg, și aproape pustie. Lumea nu se duce decât numai serbătoarea, și atunci foarte puțin . . .

Stînceanu inghițind puțin fum, ce ieșea în valuri cenușii din gura betrênului nostru începu se tușască cu greutate.

— Mă iartă, tinere, dar ce ai ? . . nu ți-e bine ?

— Sufer de piept.

— Vai de mine ! atât de ténér ! . . Și eu am suferit, dar nu de piept ; suferinți mari, lungi, ne încercate de ființă omenească. - Sunt în vîrstă de o sută șapte ani, mă credeți ? Dumnezeu mă face se trăesc. — Ah ! . . am petrecut pe nevastă, pe Licsandru, pe Vlădilă și pe Dadu, tot unul și unul. Scarlat singur mi-a mai ramas ; sêrmanul ! a albit și el ca și mine . . Incaî Floarea n'a ajuns decât în al cincî-spre-zecelea an, și a plecat după soră-sa Sultana. Amăndouă se jucau în țarcuri pe malul Bârladului spre Dealul mare, când un vînt furtunios le aruncă în apă, de unde n'au mai eșit . . Vai ! copiii mei ! nu știți nimic Dumneavoastră ! suferințele sufletului sunt mult mai crîncene decât ale trupului !

Si bătrênul începu a ofta, netezindu-și alba sa barbă și privind la degetele lui lungi, osoase și brăzdate de vine albăștrii.

Patru ore șezurăm pe acea bancă, ascultând cu atențiune biografia betrênului, pe care 'mî propui a o împărtăși.

În calitatea mea de scriitor îmi este permis, a ține minte cel mai mic detaliu al acestei istorii, și a'l reproduce aci, de și cu niște colorî spalăcite.

II

Omul a cărui poveste începe a se înșira mai la vale se numește Gheorghe Cobuz.

El se născu în satul Sêrbiî din ținutul Tutovei, aproape de orașul Bârlad, situat pe țărmul drept al riului cu acela-și nume.

Tatăl seu, Licsandru Cobuz, dupe ce 'l învățase a citi, însemna și calcula, muri lăsându-l cap al familiei sale.

Gheorghe s'aplică la agricultură, pe care o cultivă cu inteligență,

Nu putu ênsă se facă un progres distins, căci cadrele armatei trebuia se 'l înnumere între rëndurile ei.

Aci el știu printr'o purtare eczemplară se capete stima camarazilor sei.

La 1795 făcea parte din guarda principelui Mihail Suțu, care fu înlocuit priu Calimah.

Miron Vlăstar, leat cu dênșul, era singurul amic, căruia îi destăinua toate secretele.

Gheorghe Cobuz nu 'și căuta cariera sub drapel.

El era om onest, cu caracterul măreț și nefățarnic, lucru care îl depărta de onori și înaintări, mai ales în acea epocă, când țerile române erau ingenuchiate de mizeria invaziunilor streine.

Când se întoarse le căminul lui părintesc, bucuria bătrânei lui mame fu mare.

Ea 'l vedea peste șase ani, în loc de un băiat înalt, subțire și slăbănog, devenit, un ténér spătos, legat, cu musculatura abundentă și cu o barbă scurtă, neagră, deasă și mătăsoasă ce 'i acoperea obrazul.

— Fii bine venit, dulcele meu fiu, zise ea.

Tu ești singurul copil ce 'mi a mai lăsat bunul Dumnezeu ! . . . Costanda ! . . urmă bătrêna dupe o secundă clătind din cap, iar lacrămele începură a o podidi.

— Știu . . .

— Ce s'o fi mai făcând sërmana ? !

— Dumnezeu a făcut bine chemând'o la dënsul zise Gheorghe rezemând înaltul și spătosul lui corp de stëlpul locuințëi sale.

— Ah ! esclamă mama lui Gheorghe îngălbenind.

— A murit dând naștere unui muscal !

— Dumnezeul meu ! . . .

— Și muscalul răpitor a fost trămis în iad de acest braț puternic, zise Gheorghe arătând pumnul lui colosal.

O tăcere mormentală urmă în timp de două minute.

— Un an aproape am căutat'o prin toate locurile, pe unde am umblat cu oastea. Imi perdusem orî ce nădejde d'a o mai revedea, când întorcëndu-më într'o zi de la Cozia aproape de Iași, unde fusesem cu Enăchiță Stînceanu care atunci era postelnic, spre a se înțelege cu Italin-schi al Rușilor pentru niște daraveli d'ale domniei, am descoperito într'o casă creștinească, chinuindu-se în durerile nașterii.

— Vino în brațele mele, iubitul meu frate, vino se te strâng la iuima mea, căci simț că mor. Sermana Costanda nu măiera de cât niște oase înșirate. «Zabaroff» urmă ea, dupe ce m'a amăgit ca un ticălos a plecat lăsându-më murind de foame ! Ah ! frate, sunt nevinovată ! m'am luptat din toate puterile mele, când acest dușman m'a furat din casa părintească, sburând cu mine ca un vârtej pe un cal ca vëntul.

— Linișteștete, Costando bădiță, îi ziseiū, tu vei fi resbunată.

— Dumnezeu, urmă Gheorghe, mi-a scos în cale pe acest pângărit chiar a doua zi.

— Oh ! și mi-ai resbunat Copila ? întrebă bătrëna femeie.

— Cum l'am întâlnit i-am înfipt spanga până în mâner în inimă, zise Gheorghe cu un aer sumbru.

— Ah ! dar buna mea Costandă . . .

— Costanda, întrerupse Cobuz, a doua zi nu mai era decât un corp rece, întins pe masă și acoperit de flori.

Creștinii cu mila lui Dumnezeu o pregătea pentru călătorie.

Murise !

Copilul . . . S'a însărcinat o femmee stearpă cu creșterea lui.

Acum, mamă, fii mângăiată cel puțin că 'ți remân eu.

Și Gheorghe, izbuti prin îngrijirele lui filiale a îndulci zilele mamei sale atât de amărâtă pentru pierderea Costandei.

O fică adoptivă îi trebuia mamei lui Gheorghe spre a'i risipi gândurile cele rele în minutele ei de singurătate.

Uța, sora lui Miron Vlăstar, prietenul junelui nostru soldat, fu aleasă de soartă a înlocui pe Costanda.

Uța Vlăstar era una din acele tipuri de frumusețe moldovenească care, când arunca câte o privire făcea pe flăcăi se tremure.

Mai înainte d'a se înrola în armată, Gheorghe îi ținuse discursuri pline de sentiment.

Aceasta îi respunse :

- Së më fac mai mare și ne vom lua amândoi.

Promisiunea aceasta a fost și un motiv pentru junele soldat d' a'și părăsi cadrele.

— Miron, zise Gheorghe amicului seu cu acea sinceritate atât de caracteristică românului țăran, iubesc pe soră-ta Uța cum o iubești tu, te rog, dă-mi-o de soție . . .

Gheorghe vëzëndu-se unit cu acea pe care o iubea cu tot focul inimei sale, uită toate necazurile ce le îndurase de la nașterea lui până atunci.

Pe lângă moștenirea ce 'i rămăse de la mama lui care murise fericită, Gheorghe știu se devie proprietarul unei bucăți de pământ pe marginea râului Bârlad, unde avea și o vie cu grădină.

— Uțico, zise Gheorghe într'o seară nevestei sale, sezând amândoi sub un umbrar în mijlocul grădinei, ferestete, draga mea, că iar a început, rușii, tătarii, turcii, se cutreere cu duimu sermana țară a Moldovei; tu ești cam sglobie . . .

— Ia lasă-mă, Gheorghe, ce cîoarele, de șapte ani de când ne-am luat, nu 'mă vorbești decât de ast-fel de lifte spurcate. Nu cumva m'ai teme?

O șuerătură slabă s'auzi din partea despre Nord-Est, perzându-se prin zgomotul frunzișului.

Gheorghe ațintă urechea, și 'și îndreptă privirea spre locul unde auzise șuerătura.

— Mi s'a părut, zise el.

— Mie 'mi-e frică, zise Uța îngrijată trebuie se fie aproape miezul nopții; se mergem în casă . . .

O voce răgușită, neînțeleasă, întrerupse pe Uța.

Gheorghe sculându-se în picioare puse mâna pe un lemn de corn ce 'i servea de bas-ton și plecă să se informeze de acești musafiri neașteptați.

Un minut trecu de la plecarea lui Cobuz și o flacăre izbi vederea nevestei sale, apoi o detunătură de pușcă o făcu se leșine.

III

— Iacă, mamă, cum se mai uită la noi tătarul cela marele, zise Vlădivilă, copil de patru ani al lui Cobuz.

— Valeo! esclamă muma lui cu frică, se luăm mai repede apă și se fugim.

N'apucă se 'și umple bine cotele cu apă și Uța fu întempinată de un dalhauc a căru-i privire sălbatică făcea se tremure și pietrele.

Acesta era un tatar cu figura respingătoare, de o mărime formidabilă, cu buzele groase, cu capul mare, părul gros și negru, brațele musculoase și îmbrăcat cu tot lueșul timpului.

— Al Dumitale este copilul acesta jupâneasă? întrebă el cu vocea lui aspră.

— Al meu, se trăești, boerule, respunse cu șfială Uța.

— Frumușel copil!

— Să trăiți, boerule!

— De ce 'l lași se umble desculț?

— Îi place lui, Cucoane!

— Sunteți săraci? întrebă tătarul, aruncând o pungă cu bani la picioarele copilului, care se grăbi a o ridica.

— Săraci, se trăiți, Măria voastră, respunse Uța oare cum liniștită.

— Dumneata singură vii de ție apă? n'ai nici o slugă se te ajute?

— Lui Gheorghe îi place se fiu ast fel. El e plugar din mila Domnului și nu pregetă de muncă; eu fac ca și el.

— Cum? Dumneata se ai o muncă atât de injosită? Dumneata care ești atât de frumoașă! atât de tânăra! . . .

Nevasta lui Gheorghe Cobuz plecă ochii în jos, și o roșată aproape nevăzută îi coloră obrazii.

— N'ar fi mai bine se șezi în casă, pe pat, sau se te plimbă în haine de mătase, împodobită cu pietre scumpe, — se ai la îndămână robă și roabe să te slujească... Hai? — Ce zici?..

— Gheorghe nu poate nici o dată să 'mă dea d'alde astea.

— Și ea lasă 'l pe Gheorghe, e un mojie, Gheorghe e un bătăraun, care nu va putea nici o dată să te ție de cât în halul ăsta. Vino cu mine în Basarabia, unde am moșii întinse, pâlaturi mărețe, grădini mari și frumoase, droștii scumpe, caii cei mai buni și scumpi, robii sute. Vino acolo se le fi stăpână! atât lor cât și mie!

Uța nu zicea nimic.

Ea sta cu ochii infipți în pământ predominită de groază.

Tătarul crezând că discursul lui, va avea un sfârșit bun, o apucă de mână, și cu vocea mai dulce de cum o avea :

— Uța spuseși că te chiamă? ... Ei bine, Uțo, te iubesc cum nu te-a iubit nimeni, Consimți și tu se ai cel puțin o privire pentru nenorocirea mea? ...

Uța Cobuz vezându-se atât de necinstită de îndrăzneala convorbitorului ei, ridică capul cu acea mândrie ce are o femeie frumoasă la douăzeci și patru de ani, și cu o voce unde ferbea în clocote iritațiunea cea mai grozavă:

— Crezut'ai vre o dată spurcatule, se mă uit la un păgân, scârbos?! Piei din 'nainte-mă, zise ea amenințându 'l cu cobilița și smucindu-se cu vehemență din mâinele lui tîrî dupe ea pe micul Vlădila care începuse să plângă.

— Uțo, te rog, un minut! zise tătarul căzând în genuche.

— Piei! 'i strigă Uța din depărtare aruncându 'i punga ce o smulse din mâielele fiului seu.

Necazul, turbarea ce era în sufletul tătarului în acel minut 'i înverzise fața și 'i roșise ochii.

— Nu vrei se vii cu mine? zise el rămîind singur; vom vedea. Păgân! scârbos! spurcat! frumos de tot pentru un om care făgăduiește aurul și cu dînsul toate fericirile. Veii veni fără voe, găinușa mea.

Veii cunoaște cine este Taban-Husein-Ben-Burma beiful, din a cărui cale n'au cutezat se fugă hanime puternice și frumoase că Tatinè-Baş-Aglac! ...

Și consultându 'și ornicul:

— Nouă ore de dimineață! Avem timp păn' de seară.

Și asupra acestor cuvinte beiful se depărtă.

Uța tremura ca o frunză ajungând acasă.

— Gheorghe este la câmp, ară își zise ea. Ah! tătare, tătare! 'ți plâng de milă.

— Ba nu, reluă ea dupe un minut, se nu spui lui Gheorghe.

Taban-Husein-Ben-Burma, găsi în satul Serbiî pe un individ Cochinosaris, care pentru trei sute de lire se însoțească pe credinciosul Demir-Teli a fura noaptea pe Uța Cobuz.

Cochinosaris s'armă c'o pușcă ruginită ce o avea spăzurată într'un cuiu, și însoțit de Demir-Teli pătrunse seara pe la ora zece în livedea lui Gheorghe Cobuz.

Aci el se ascunse într'un tufiș, așteptând pe Gheorghe.

Demir-Teli cu iataganul în mână sta în dosul unui arbore pândind ori-ce mișcare a celor dupe terața de sub umbrar.

Dupe o oră aproape, Cochinosaris impacientat de lunga ședere a lui Gheorghe scoase o șuerătură ușoară, apoi vorbi însoțitorului seu, și când Cobuz 'i apărui înainte, îl luă la ochiu și făcu foc.

Cobuz căzu ca un buștean pe pământ, iar Uța leșinată era în puterea ucigașului.

IV

Bucuria lui Cochinosaris fu mare, vezend pe Uța în neputință d'a chema adjutor.

El o apucă în brațe spre a fugi. Un fior însă 'i străbătu inima privind un obraz atât de fraged și un piept atât de frumos, în care erau ascunse miș de tezaure și un corp atât de delicat.

— Ah ! zise el, dacă știeam că ești un înger nu mă încurcam cu tătarul, chiar pentru prețul capului meu.

Sunt mai frumos, îmi pare, de cât dânsul ! și asasinul își netezea mustața lui sbârlită.

— Aïde, Demir-Efendi, zise el adresându-se acestuia, ajută 'mî.

— *Buîurum!* răspunse acesta apucând pe nevasta lui George de brațele ei albe ca laptele.

Convoiul nu înaintă mai mult de douăzeci pași și o lovitură teribilă zdrobi craniul lui Demir-Teli, care căzu jos ca un bolovan și din cap îi țîșni torige de sânge amestecate cu creeri.

Gheorghe Cobuz îl adormise pentru a nu se mai scula.

Apoi repezindu-se asupra celui d'al doilea 'l apucă cu unghiele de gât, pe care 'i le infipse până în rădăcină, iar cu dinții îi rupse urechele.

Când îl slăbi căzu jos fără a scoate un accent.

Cochinopsaris nu mai era decât un corp inert.

Gheorghe slăbit de pierderea sângelui ce 'i curge în abondență din piept, și de emoțiunile ce încercase, se rostogoli fără cunoștință alături de corpul nevastei sale, și al asasinilor seî.

Cochinopsaris avusese un fior rece când țintise în capul lui Gheorghe Cobuz. Aceasta 'l făcuse să 'i tremure mâna, și alicele să se oprească în piept.

Soldatul fiind îmbrăcat cu un mintean de postav gros scăpă de moarte.

Sculându-se în sus, zărise micul grup ce se depărta pe țermul Bărladului.

— Ușo, strigă el, și repede ca vântul sburare spre dânsa.

Aci Demir-Teli și Cochinopsaris își găsiră mormentul.

V

O jumătate de oră trecu.

Gheorghe și Ușa ședeau întinși pe pământ.

In acest moment Ușa fu deșteptată de lătratura unui câine. ce lungea sângele de prin prejur.

— Corbicî ! chemă ea pe câine, apoi aducându 'și aminte de cele petrecute, privi în juru'î, vezu trei cadavre și se înfioră.

— Corbicî, unde 'i Gheorghe ?

Căinele se îndreptă spre stăpănul seu urlând.

— Gheorghe ! strigă Ușa inspăimântată ; trăești ? întrebă ea, scuturându 'l cu violență

Vezënd că nu dă nici un semn de viață se repezi la rîu, de unde aduse apă, și 'l stropi.

Acesta 'și reveni în sine peste cinci minute.

— Ah ! Gheorghe ! iubitul meu, ești scăpat ? Te-am crezut mort ! . . .

— Da, eram se fiu, multămită îndrăgostire!or tale, zise acesta încruntând sprîncenele.

— Oh ! îți jur ! . . .

— «Hoțul jură și fură!» Aïde acasă. Zise el sculându-se cu greutate în picioare.

IV

Beiu Taban-Husein-Ben-Burma, era un prinț tătăresc, care, nu de mult, ocupase în armatele turcești ranguri însemnate.

El fusese pașă al Nicopolei, comandase armatele sultanului Selim III; dădu mai multe bătălii sângeroase, mai toate cu succes, și e arătat de chronicari sub numele de Buluc-Pașa.

Buluc-Pașa bătu împreună cu Aidin-Pașa armata lui Pasvantoglu, arse Craiova, și în unire cu Hasan-Pașa se aruncă cu toată furia lui barbară asupra populațiunii rurale, profanând temple, ucigând bătrini și copii, prădând averi, arzând case și prostituind femeii. Ajută pe pașa de la Rușava a coprinde Cladova și făcând prăzi însemnate pentru seama sa, fu denunțat de Muruz sultanului, care îl destituî.

Desprețuit de sultan și fără nici o speranță d'ași mai redobândi gradul, Taban-Husein-Ben-Burma se retrase în Basarabia, unde 'și cumpără domenii nemărginite.

Etatea lui nu era mai mare de patru zeci și opt de ani și cu toate acestea 'și perduse acele gusturi martiale atât de dezvoltate la popoarele barbare.

El ducea o viață dezământată cum obicnuiesc bogații musulmani.

În desele sale călătorii prin Moldova pentru aprovizionarea seraiului său, zări într'o zi pe Uța Cobuz și inima lui se molipsi de acel caprițiu atât de întăritător conștientilor.

El era deprins ca ori ce ființă să 'i se supună, și vezând rezistența Uței se aprinse și mai mult de ambițiune.

Voia cu ori ce preț se o aibă în puterea sa.

Cochinopsaris se oferî a 'i o aduce la dispozițiune.

Cochinopsaris nu se mai întorcea.

Neliniștit de lunga lui lipsă Taban plecă a'l întâmpina.

Acolo el găsi numai cadavrele lor.

Vezând că planul lui fusese dejucat prin stângăcia complicilor săi, care plătise cu viață un pas rău făcut, se înfură un moment și puțin fusese a se repezi în casa lui Gheorghe, spre a 'l tăia în bucăți.

Dar cugetând la greutățile ce era se întâmpina întrebuintând acest plan, Taban se decise pentru un altul.

A doua zi la opt ore de dimineață el ședea pe marginea unei luntre ce aștepta pe țermul Bêrladului lângă grădina lui Cobuz.

— Uța va veni la apă, 'și zise el, s'o aștept.

Nu se înșelă. Nevasta lui Gheorghe, scobora vadul la riū cu coafele de cobiliță, mai în acela 'și timp.

La vederea tătarului făcu un pas înapoi înfiorându-se.

— Nu te teme, Uțo, zise Taban cu blândețe. Sunt cel mai urît om după pământ, o vîd bine, dar nu măuinc pe nimeni. Apropie te, și fii liniștită, am să 'ți vorbesc.

— Nu vreaș s'aud nimic de la un păgîn ucigaș, . . . fugi!.. zise Uța cu curagiū.

— Ești prea crudă! . . .

— Crudă! . . . Sermanul Gheorghe! nu știū dacā va scāpa cu zile de împușcătura gre-culuī crāșmar . . . El, cel mai bun om, care n'a făcut nimăruī nici un rău . . . Și eū . . . eū blestem soarta cā m'a lāsāt pe lume . . . să ațāt moartea celuī mai scump dintre oa-menī! . . .

— Gheorghe va muri curēnd saū mai tērziū, buna mea femeie, dacā te încāpăținezi atât.

— O știū! . . . zise Uța plāngānd.

Lacrimile ei erau sincere și beiuīl tătar fu un moment mișcat.

— Oh! nu măi plānge, Uțo, nu va păți nimic dacā tu vei fi bună pentru mine.

— Iți mulțumesc, cā vrei se mă omorī! zise ea, fără se știe ce zice.

— Uțo, iubita mea, zise tătarul.

Viața mea este a ta ! . . . fă ce voești cu dânsa ! . . . Ține acest cuțit, zise el dându'î un iatagan, lovește în mine fără sfială . . . Ce 'mî folosește această viață amărită fără tine, pe care te iubese cu toată căldura inimei mele ! Ce 'mî folosește averea, regimentele de servitori, palaturele mele aurite, nemărginitele grădini, ca cele din Edem, dacă nu te au pe tine stăpână, pe tine, pentru care m'aș bate chiar cu Alah.

Nevasta lui Cobuz nu zicea nimic. O cugetare ciudată 'i umbrea fruntea.

Gheorghe 'i făcuse o muștrare aspră, ba în asprimea firei sale chiar, o bătuse ; Obijnuință foarte deasă în toate țările pretinse civilizate.

Acest lucru mâhni pe Uța.

Un minut ea căută o resbuflare. Cugetarea o adusese la ideea d'a asculta pe Beiu.

Dar aducându 'și aminte că Gheorghe care o iubea, cu toată asprimea caracterului seî, se înfioră.

Copii seî, Licsandru și Vlădila, atât de gingași, atât de scumpi inimii sale, se 'i părăsescă, era una din crimele cele mai mari și aceasta n'ar împăca conștiința sa.

Așa dar Uța în fața acestor două înprejurări se hotări cu energie pentru cea din urmă.

— O ! nici o dată ! zise ea.

Apoi fără a mai pierde timp o apucă în brațele lui, și începu să fugă.

Uța scocase un țipet desperat sbătându-se în brațele hrăpitorului.

Acest țipet ascuțit și resunător ajunsese până la urechea lui Gheorghe.

El sări din pat, și alergă spre țermul rîului.

Cu ochii rătăciți, cu fața palidă, cu pumnii strânși de disperare o căuta în toate părțile.

Un răsnet de jale izbi auzul lui Gheorghe.

Intorcându 'și privirea în partea despre miazazi vîzu o coloană de praf că se înălța învîrtindu-se în atmosferă.

În mijlocul ei zări pe Uța, sbătându-se cu disperarea morții în brațele unui om cu talia de gigant, ce entriera spațiul pe un cal negru ca corbul.

— Uțo ! Dumnezeul meu ! te-am pierdut !

Și Gheorghe pronunțând aceste cuvinte avea un accent teribil.

Nebun de durere se repezi pe urmele fugarului, strigând din toată forța plămânilor seî.

Nădușeala curgea dupe el, și praful ce se ridica 'i îneca respirațiunea.

Credea sërmanul om că 'l putea ajunge.

Un sfert de oră alergă el ca un nebuu împedcându-se mai la fie care pas, și căzînd cu fața în țărână, pe care o mușca în zbucimările desperărei ; sângele începu a curge în șiroae pe gură, și pe nas.

Rănile i sî deslegase și o hemoragie se porni.

Taban sbură ca vîntul ducînd pe Uța leșinată, iar sërmanul soldat zăcea în mijlocul drumului astupat de praf, scăldat în sânge și fără cunoștință.

2. CORBICI.

Trecuseră șapte săptămâni de la ultimele evenimente povestite în capitolul precedent, Gheorghe Cobuz călare pe un armăsar roib, care avea reputațiunea unui ducipal, trecea Prutul în not însoțit de credinciosul seî Corbică.

— Am căutat-o în zadar ! zise el cu sufletul amărît, dar . . . se vede că a înghițit'o pământul.

Cum ajunsese pe țărîmura drept al rîului se întîlni cu un om.

— Bună zioa, măi bade ; Pot găsi ceva de mîncare prin prejur ?

— Pînă la Scopușeni nu cred, respunse omul. Dar pentru ce nu ai venit p' acolo ?

— Am trecut prin Bălăhurești crezînd a veni măi d'a drept.

— Și n'ai prînzit acolo ?

— Se 'i mînînce cîoarele de Bălăhurești. bade ; Pare că nu ar fi țara Moldovei ! n'am găsit nimic, și afară de asta mă grăbeam.

— Da, de unde ești ?

— De la Sîrbî, respunse Gheorghe Cobuz.

Și el începu a povesti necunoscutului trista lui istorie.

— A ! stăi ! Zise necunoscutul, punînd degetul pe frunte.

Nu este ochescică nevasta Dumitale ? cu părul negru și lung, ochii tot negrii și mari, cu gene lungi, nas coroetic, gura mititică, și la stat puțîn măi naltă decît mijlocie ?

— Da ! da ! tocmai ea ! zise Gheorghe apucînd pe convorbitorul seŭ de mînă.

— Hrăpitorul nu este un tătara înalt și spătos ; un rumân cît toate zilele și urât ca naiba ? !

— Nu 'l cunosc, zise Gheorghe cugetînd, nu l'am vîzut.

— Hei ! făcu omul clătînuînd din cap. De va fi aceea care spun eŭ, cam greŭ ! Tătara e bogat, bogat putred și puternic ! nu știi zeŭ cum o veî scoate din ghiarele lui !

— Dar ia 'mî spune te rog, unde se află ? Mor de nerăbdare.

— Dar ai avut o nevastă răpitoare, vericule, drept se 'ți spun !

— Lasă, frate, și respunde'mî odată ! strigă Gheorghe necăjit.

— O ! o ! nu te înfură, cu dușmanul acela o se ai de furcă !

— Da dă 'l dracului ! unde se găsește ea ! . . .

— Eî bine, stăi ! . . . știi la Guzești ?

— In valea Tohotinului ?

— Tocmai.

— Eî ? . . .

— Pîndește p' acolo, că dai de ea. Păzeștete bine de tătara . . .

— Da de-ar fi Aghiuță ! il mînînc de viu ! zise Gheorghe pregătîndu-se de plecare.

— Dar măi stăi, prietene, stai se 'mbucăm ceva.

— Nu 'mî măi arde de foame, zbor la dînsa !

— Eî stai ! nu așa ! zise omul. Dute măi întaiŭ pe la Furcenî, întreabă de moș Trohin Caracudă ; acesta îți va da un om care te va întovărăși în tîrgul Orheului, auzitu-măi ?

Acî o sî găsești pe Radu Burueană ; el e prieten bun cu vechilul moșielor tătaraului și cu pristavul ogrăzei ; ba chiar și cu tătara se cunoaște ; dăi un semn pe care se 'l cunoască nevasta ca se știe că ești prin preajmă și atunci îți dă ea leacul. Dumneata însă nu te arăta.

— Să 'i dau pe Corbici, cîinele meŭ.

— Nu ; cîinele 'și cunoaște stăpîna, strici tot. Ea se plimbă prin bătătură, măi ales cînd e cineva d'ai noștri.

— Sermana mea Uță ! esclamă Gheorghe.

— Așa, prietene, pleacă sănătos, și izbîndă bună !

(Va urma)

Gînduri și suvenirî

(MAMEI MELE)

Abia ții minte, mamă,... și par'că fuse ieri...
 Ce repede trecură acele adieri
 De vînt primăvăratesc., eram trei copilași,
 În ochii tăi de mamă, frumoși și dragălași!

La mănăstirea care pe-o muche să arată,
 Cu turla ei măreață de trăsnet sfărîmată
 Mergeai cu noi, adesea, și ne rugam ferbinte
 Ca să ne dea din ceruri: *noroc, viață, minte!*
 Așa ne învățaseși, și noi, așa ziceam,
 Iar după rugăciune a-casă ne 'ntoarcem,
 Zglobii ca fluturașii ce primăvara zboară
 Și plimbă poezia pe-o aripă ușoară!
 Crescură mari copii... și 'i ai trimis în lume
 Să'și caute norocul, să'și caute un nume...
 Le surîdea în viață un viitor ferice,
 Zicînd la ori-ce faptă: „tot ăst-fel mama zice.“
 Dar glasul sec al vremii ș'al omenirei glas,
 Cu mult mai sec, ne zise: la ori și care pas,
 „Veți plînge pe ruina vre-unui vis pierdut
 „Și visul cel din urmă va fi un pumn de lut!
 P'o groapă solitară, azi vîntul ernel bate..
 E-a fiului tîu groapă, e groapa unui frate!
 Credința ta te 'ndeamnă să spei în revedere,
 Eū sunt sărac și d'astă supremă mîngăiere!

Abia ții minte, mamă,... și par'că fuse ieri
 Ce repede trecură acele adieri
 De vînt primăvăratesc... eram trei copilași,
 În ochii tăi de mamă, frumoși și dragălași!

Nimic nu'i pasă lumii de suferinți streine..
 Ast cîntec care sboară, cu dragoste la tine,
 Va face să suridă pe toți cei desgustați;
 Dar tu, gîndind cu lacrimi la timpii depărtați,
 Veți strînge cu iubire, la sinul tîu de mamă,

Ast petec de hârtie : a dorului mahramă...
 Străvezătoare ăst-fel, că dacă 'l invelesc
 Un dor cu mult mai aprig printr'însa eu zăresc !
 Cât timp acea suflare de nimeni înțeleasă
 Va mai mișca țărîna, cu măiestrie aleasă
 Ce-alcătuește forma ființei omenești,
 Vor tot sufla în mine furtune sufletești !
 Când tu, ai fi de față la surda sguduire
 Ce mișcă al meu suflet ș'a mea închipuire.
 Copilul de-altă dată ți s'ar părea bătrîn...
 Țiînd c'o mână fruntea, cu cea-l-altă la sîn,
 El se gîndește... valuri de lume se arată...
 E o mulțime oarbă și 'n veci interesată...
 Și numai câte-o dată un chip frumos... iubit
 Mai vine să mîngie pe cel nefericit !

—

Abia țiîu minte, mamă,.. și par'că fuse eri...
 Ce repede trecură acele adieri
 De vînt primăvăratesc... eram trei copilași
 In ochii tîi de mamă, frumoși și drăgălași !

—

Or-cite suferințe ar trece peste mine,
 De mi-ar pieri credința în ce'i frumos și bine,
 Eû n'o să uit, o mamă, iubirea'mî pentru ea !
 Și dacă vre o dată simțirea n'ar putea
 Să mai pătrundă 'n mine, să știî c'a ei privire
 'Mi-a luat ori-ce speranță și gînd de fericire !
 Din ziua când la glasu'î nu voiî mai tremura,
 Pustiî 'și va întinde nemărginirea sa
 In toata-a mea ființă... Funebra mea cîntare
 Va fi, în valea vieței, eterna răsulare
 A celor ce soartă le-a zis : nefericiți ;
 Și, tocmai ca un fulger din noriî grămădiți,
 Ea va veni în față'mî la glasul suvenirî,
 Ca să dispară iarăși în lumea nesimțirî !...
 Mă duce-adesea gîndul la timpul fericit,
 Cînd rătăceam pe țîrmul izvorului iubit,
 Pe văile smăltate cu florî și iarbă verde.
 Și sub un cer de farmec simțirea mea să perde..

Dar mă deștept, d'o dată ca dintr'un vis frumos
Și văz iar câmpul vieței întins și secetos!

Aș vrea să uit, o mamă, c'am fost trei copilași,
In ochii tăi de mamă, frumoși și drăgălași...
Dar în zadar, căci suflă duioase adieri
Din vremea depărtată ce par'că fuse eri!

Ianuarie 1881, București

C. C. Pleșoianu.

Curs de declamațiune

Iluziunea teatrală consistă în acel concurs al aparințelor, ce pot servi a înșela pe spectator zice *Aristippe*; eată și definițiunea ce o dă *Dorat* in opul său intitulat *Declamațiunea* :

„Le personnage seul nous plait et nous étonne.

„Tout le charme est détruit si l'on voit la personne.“

Personagiul singur ne place și ne face a ne mira; ori-ce iluziune pierde dacă am vedea persoana; ast-fel se exprimă *Dorat*, și negreșit ca un spirit observator ca al său, nici n'ar fi putut vedea și înțelege alt-fel acest punct; așa dar, iluziunea teatrală, trebuie să ne facă in adevăr a nu vedea alt inaintea noastră, de cât personagiul ce voim a reprezinta, iară nu persoana însăși: Culmea in artă este aceia de a cumpăni și a susține iluziunea teatrală, ast-fel in cât spectatoarele să creadă că actorul recitează, reproduce, însuși cugetările sale, să crează că actorul creează aceea ce zice, și pentru a atinge această țintă, urmează naturalmente ca el să fie dotat de natură, de o simțibilitate interioară, de o simțibilitate profundă, care să poată produce ecsploziuni din acele care să facă a dispere cea mai mică umbră a unei lucrări de cugetare rece; indată ce inima actorului nu se poate supune cu inleznire unor asemenea impresiuni, atunci iluziunea nu va putea fi nici o dată completă. — S'ar putea vedea cu cea mai mare inleznire diferența ce ar egzista între două artiste. Presupunem pe cea d'ântêiu că prin consiliu și oare-care silință ajunge a fi plăcută in multe scene, cea de a doua însă pentru că posedă acea inlesnire de ași supune inima unor asemenea impresiuni, dacă are fericirea de a nu trece peste acel *juste ce qu'il faut*, termen pe care l'am putea ecscrime prin cuvântul „tocmai cât trebuie“, ne mișcă până la lacrimi, ne atinge sufletul și inima până la frenezie. Să luăm de ecezemplu pe regretata Matilda Pascaly și pe D-na Stavrescu. Cu toate acestea, fără ca noi să facem aci critica acestor două actrițe dintr'un alt punct de vedere de cât din acela al

eczeuțiunii teatrale, trebuie să mai adăogăm că, cu cât cea d'ânteiū nu ne va putea atinge nici odată până la lacrimi, asemenea și aceea de a doua, adese ori ne poate face să nu vedem într'insa de cât reprezentându-se o eroină ce nu eczistă și nici n'a eczistat; o inimă iarăși prea mult impresionabilă poate cădea în esagerare sau mai bine, după cum zice *Dorat*, am vedea într'insa *persoana* eară nu *personagiul*.

De eczemplu: D-na Stavrescu în actul al V-lea din *Domnița Ruxandra*, n'a reprezentat *personagiul*, pe când în actul al IV-lea din *Comediana* n'a reprezentat *persoana*, căci fraza „o artistă d-ta“ era zisă cu acea intonare ce ar fi putut eși din cugetarea intimă a actriței, adică a persoanei, eară nici de cum cu aceea ce era cuviincioasă, neapărată *personagiului*.

D-na Pascaly asemenea, în scenele cele mai importante din *Doamna cu camelii* nu ne reproducea de loc *personagiul*, și cu toate acestea, această artistă era una dintre acelea care a strălucit cu succes în multe piese, însă lipsa de o natură fericită ca aceia a D-nei Stavrescu, așa în cât cădea în asemenea erori.

Scenele în care se cere o energie susținută, poate impune spectatorilor, ȳ poate sili de a fi atenți, ênsă îndată ce artistul ar crede că printr'un joc violent ar putea întreține iluziunea teatrală, s'ar amăgi; căci energia în jocul artistului se poate vedea și într'un cuvânt pronunțat fără strigăt, și într'o privire și în cel mai mic gest. Iluziunea teatrală se poate vedea într'un joc energic și susținut mai cu osebire, numai atunci când actorul reprezintă un *personagiū* care se fie *neîncetat* în acțiune; trebuie chiar prin jocul energic să înțelegem aceasta. Mijlocul cel mai bun de a produce și de a întreține iluziunea, este acela de a se sili ca *personagiul* ce actorul voește a reproduce să semene cu caracterul aceluia ce voește a imita; el cată a se *identifica*, așa zicând cu *personagiul* ce reprezintă; trebuie a 'și apropria cugetările autorului și pentru aceasta cată să 'și egzerseze facultățile și organele sale, pentru ca să poată încerca îndată și după voința sa, toate durerile de care inima umană poate fi susceptibilă.

Mă grăbesc ênsă a adăoga, sau mai bine, a mai repeta încă o dată, că ceea ce am voit să ecsplic mai sus prin comparațiunea ce am făcut între cele două artiste române, este că în artele de imitațiune, între care intră și arta scenică, asemănarea numai, pur și simplu, este de ajuns, și nu numai că nu se cere pe scenă realitatea, dar chiar nu trebuie ca prefăcătoria să fie prea mult aproape de realitate, pentru a încredința pe ori-cine despre aceasta, aduc un egzemplu, prin care cred că voiți putea convinge că *adevêrul real*, de ne putem exprima ast-fel, poate distruge iluziunea.

Să presupunem că D-nu X. actor comic, are un rol de bețiv și că spre a reuși mai bine se prezintă pe scenă după ce a bêt, publicul

daca ar fi prevenit pentru aceasta, nu numai că nu ar simți nici o plăcere a vedea pe actor în acel rol, dar încă ar fi indignat de aceasta; dacă n'ar fi prevenit, ar găsi pe actor peste măsură exagerat și indecinte. În amândouă aceste două cazuri publicul ar fi în dreptul său: întâiu pentru că sunt în viața reală situațiuni și persoane prea frumoase și pe care arta pură nu le alege de cât numai atunci când le poate înfrumuseța, și al doilea pentru că aceia ce trebuie să facă admirațiunea publicului, nu este un om beat în realitate ci acea imitațiune sublimă a acestei stări fizice, îngrijite, înfrumusețate, sau mai bine zis, alese și reproduse cu fidelitate în toate amănuntele sale.

Natura, zice Aristippe, are o infinitate de amănunte cari ar fi adevărate, cari ar face chiar imitațiunea mai verisimilă, și cari trebuie depărtate tocmai pentru acest cuvânt, pentru că sunt lipsite de frumusețe, de interes și decentă, lucru ce este cu totul de parte de aceea ce căutăm noi pentru scenă; acolo în genere preferim a reproduce o natură *curioasă*, și *interesantă*; — lucru ce negreșit nu putem afla în actorul beat cu tot dinadinsul, de care vorbirăm mai sus.

Secretul artei teatrale nu este și nu poate fi altul de cât acela de a putea amăgi pe spectatore prin aparințe, eară nu de a pune pe scenă însuși natura. Nimeni nu merge la teatru pentru a se înspăimânta, sau a se întrista cu tot dinadinsul, ci pentru a admira pe artistul ce imitează natura. Într'un cuvânt, când suntem spectatori, mergem la teatru pentru a fi înșelați însă nu astfel în cât să uităm imitațiunea.

Ce plăcere am simți oare, dacă eșind din teatru, am avea în adevăr a deplânge moartea Ofeliei? Această reflecțiune ne arată până la ce punct se pot stabili nuanțele *adevărului* în iluziunea teatrală.

Vorbind de imitațiune nu înțeleg de loc că trebuie să imităm pe cutare sau cutare actor, aceasta s'ar numi a'l contraface, a împrumuta manierile sale; prin imitațiune înțeleg imitațiunea naturei studiind-o în genere în toți oamenii. Mania d'a imita pe actori, șterge, face să dispară cu totul, caracterile distincte de care este naturalmente înzestrat fie-care individ.

Imitațiunea într'un mod servil distruge ori-ce adevărat talent; cu toate acestea, din nenorocire, imitațiunea servilă este mult mai comună în teatru de cât în cele-l'alte arte; actorul ce începe prin admirațiunea sa pentru efectele jocului unui talent mare, îndată ce a observat că modelul său a fost aplaudat în cutare sau cutare pasagiu ori stațiune, vrea la rândul său să producă și el același efect, atunci adună, sau mai bine caută, a imita într'un mod servil întonările și gesturile actorului aplaudat, crezând că prin aceasta va proba tot atât talent ca și creatorul unui rol.

Această greșală perde multe talente destinate a reuși prin ele însele, dacă s'ar fi ferit de acea imitațiune servilă. Toată munca lor este dar numai aceea d'a asculta și sunt foarte încântați de densii când memoria lor e fidelă și 'i face să rețină

și se reproducă în tonurile ce a auzit. Însă imitând astfel nu fac alt de cât a lua defectele actorului de talent pe care îl imitează, fac aceea ce se numește în termin de teatru, *parodia* aceluși actor, contra fac, .. și a contraface, în cazul acesta, este a deveni ridicol.

Aristippe zice : că însuși uzul de a se ține spectacolele dramatice la lumina artificială a lampelor este un început de imitațiune. Rezumând dară susținem, că imitațiunea servilă vatămă și strică efectul dramatic ; imitațiunea servilă este contrariă regulilor declamațiunii și cu totul opusă armoniei frumosului ce se pretinde iluziunii teatrale.

Mai înainte de a termina țin a arăta și diversele circumstanțe ce pot vătăma iluziunea saă a o distruge chiar la teatru.

Unii actori, de și conduc foarte bine caracterul unui rol, prin mici inconveniente în aparență, însă foarte mari în realitate, distrug cu totul iluziunea.

De eczemplu :

Etel-wood în mijlocul imputărilor sarcastice ce face amantei sale perfide, 'și trece degetul prin păr ca să 'și așeze bucele ; această mișcare, este ea oare în armonie cu caracterul cavaleresc al eroului dramei lui Dumas ?

S'au observat asemenea, de multe ori, că timpul ce pun cei mai mulți actori pentru a scrie saă a citi cu ochii o scrisoare, este atât de rău calculat și atât de mic, în cât iluziunea este cu totul perdată.

Mulți actori asemenea, se presupunem că citesc noaptea o scrisoare pe scenă, însă de și nu este luminare saă veri o lampă pe masă, citesc totuși, uitând că scena se petrece noaptea și că nu poate cine-va citi o scrisoare pe întuneric, această greșală, mai cu seamă, nu este atât a actorului pre cât a administrațiunii saă a regisorului care nu trebuie să uite că actorul are a citi în cutare saă cutare scenă. Actrițele mai tot d'auna, nu observă cât se poate perde iluziunea teatrală prin acel obicei urât d'a-și așeza rochia de câte ori se scoală de pe un scaun, fie scena ori cât de dramatică.

Mulți actori în rolele de amant, dupe ce au căzut în genunche din'aintea obiectului amorului lor, apoi rădicându-se 'și șterg pantalonii în genunche, mișcare ce strică cu totul iluziunea teatrală.

Afară de acestea s'ar mai putea enumera multe asemenea inconveniente ; însă inteligența declamatorului o dată preveuită l va dirige și va ști a se feri de dênsele.

Autorii pieselor, foarte adese ori, prin unele pasage, constrâng pe actori a strica cu totul iluziunea teatrală. De egzemplu : pun un personagiū să zică de cel-l'alt. De ce pălești ? Ai reușit ! Perii ți se zbârlesc ? și altele. Intêmplându-se ca actorul să nu poată păli, roși saă să nu i se sbârlească părul, cu tot talentul său iluziunea este perdată.

(Va urma).

St. Velescu.

O DORINȚĂ

Ah! de ce nu sunt în stare
 Orizonul să 'l întind,
 Cu vederea, toată lumea
 Intr'o clipă s'o cuprind!?
 Și când nu va fi cu mine,
 Să o văd 'naintea mea,
 Ochiul meu să fie vecinic,
 Ca și gândul, tot la ea!
 Ca să știu dacă nu 'mparte
 Și la altul pe pământ
 Vre-o scântee din iubirea
 Ce mi-a dat prin jurământ!

Carol Scrob

BCU Cluj / Central University Library Cluj

In albumul

D-REI

FLORICA SION

Ca mormântul care doarme supt al florilor parfum
 Dorm aceste triste versuri în acest frumos album.

Ochii cari-or vrea să vadă scrisul de pe piatra mea
 Nică odată să nu'și spue dorul care'l vor avea.

Căci de și mormântul dorme, și de și sunt un mormânt
 Câte-o dată chiar mormântul are suflet pe pământ.

Diuliu Zamfirescu.

În numărul nostru trecut am publicat două poezii de Alexandri traduse cu atâta fericire în limba franceză, de către D. Maurice Cohen; crezând că facem plăcere lectorilor noștri mai dăm astăzi încă două, adică: „*Desir de voyager*“ (Dor de călătorie) și „*Chant d'amour*“ (doina iubirei) Amândouă aceste poezii ca și precedentele au fost publicate în colecțiunea de melodii române ale d-lui Cohen intitulată „*La lyre roumaine*“ și editată în Paris de către A. Okelly editeur 11 foubourg Poissonnière.

Désir de voyager

Cheveux d'or, verte parure,
Le riant et doux printemps
A l'appel de la nature,
Nous arrive dans les champs!

—
A sa suite il nous amène
Un brillant et gai soleil
Et des fleurs pour que la plaine
Soit charmée à son reveil,
Tout sourit et tout rayonne,
Le coeur semble s'alléger
Le ruisseau qui fuit me donne
Le désir de voyager.

—
Donnez moi vite des ailes
Car jentends un cri joyeux;
C'est le cri des hirondelles
Qui s'envoient vers les cieux.

—
Ainsi qu'elles dans l'espace
Je voudrais franchir les mers,
Avant que le temps ne passe
Parcourir tout l'univers!

—
Pour contenter mon envie,
Je ferais un long chemin,
Pour que ce désir m'oublie
Mon chemin serait sans fin!

Chant d'amour

La saison d'été se passe,
Elle fuit et sur sa trace
Tourbillonnent dans l'espace
Et les feuilles et les fleurs.

Elles quittent notre terre,
Tout deviendra solitaire !
Deux fleurs seules, o ma chère
Restent pour charmer nos coeurs.

L'une est fleur de la prairie,
L'autre, de neige pétrie ;
L'une est rose épanouie,
L'autre est une fleur de lys.

Chaque fleur dont je raffole,
Développe sa corolle ;
L'une au nid de la parole,
L'autre dans le paradis !

Chère enfant, douce colombe,
Une étoile du ciel tombe
Et me dit que dans la tombe
Me conduira ton amour !

Malgré ce triste présage,
Si tu me laissais, je gage,
Embrasser sur ton visage
Ces fleurs nées en un jour,

Chaque fleur dont je rafolle,
Développant sa corolle :
L'une au nid de la parole,
L'autre dans le paradis,

Je vivrais belle maîtresse
Pour pouvoir t'aimer sans cesse
Que la fleur meure ou renaisse
Dans mon noble et doux pays !

AMINTIREA

Sunt zile când se risipesc toate vanitățile de cari suntem impovorați, când ne vedem în oglinda adevărului — în care ne privim foarte rar — în toată goliiciunea; când nădejdea chiar — cel mai bun prieten al omului — se învăluie în giulgiu, când în sfârșit, ni se urăște cu viața; zile de amărăciune și durere în care moartea ni se pare cea mai frumoasă inchipuire din lume și o iubim. Ast-fel eram într'o seară de Maiu — seară delicioasă; și pe când toată lumea eșia să respire aerul plăcut al primă-verei, intram acasă trist și abătut, fugind de zgomotul ce mă urmărea și care îmi indoia întristarea. Mi se paralizase simțurile cu desăvârșire, inima 'mi abia bătea, și o sudoara rece și abundentă îmi slăbise puterile într'atât în cât abia mă mai puteam ține pe picioare. După ce zăcusem un ceas aproape, lungit în pat, fără să pot adormi aprinsei machinalmente lumânarea și începui să răscolesc a lene cărțile după masa mea de lucru, pentru ca să petrec noaptea.

E grozavă insomniă.

Răscolind, deteii peste un volum mic, legat cu scoarțe roșii și tăiat la colțuri, cu care eram atât de puțin familiarizat în cât curiozitatea mă împinse să-l deschid.

Pe partea din năuntru a scoarței întăia era scris, sus, „*Suvenir amicului meu*“; după fraza asta urma imediat două mâni desinate, cari se strângeau cu putere; mai jos, scris cu litere mari „*Nu mă uită*“ și iscălit Alecsandru.

Pe scoarța a doua era scris cu condeiul înmuiat în sânge „*Astăzi 5 Maiu 186.. am dat această carte amicului meu C . . . spre aducere aminte a zilei în care ne-am legat frați de cruce.*“

Abia apucasem să citesc cel din urmă cuvânt și simțiiu două lacrimi furișindu-se pe obraji, care căzând apoi pe scoarță, o închisei cu multă precauțiune pentru ca să se conserve într'ansa, alături cu iluziile copilăriei și rodul ecserienței mele.

Câte amintiri nu 'mi deștepta de odată micul volum ce-l aveam din'nainte și câte cugetări adânci asupra e zistenței ființei noastre! Cu câtă rîvnă nu priveam prețiosul dar al lui Alecsandru—în care el 'și depusese inima odată cu fraza pe care o scrisese cu sângele lui — și cât de singur mă simțiiu când, privind în juru'mi, socotiiu pereții reci și înmărmuriți ai camerei mai milostivi și mai mișcați de durerea mea de cât restul omenirei!

„*Aduți aminte*“ era cea din urmă frază scrisă pe scoarța a doua, dupe care urma câte-va semne cunoscute numai de noi amândoi și cari însemnau jurământul ce-l făcusem ca să ne ajutăm până la sfârșitul vieții.

„*Aduți aminte*“ și eu îl uitasem deja de mult, bietul băiat, căci tristețele încercării prin cari trecusem, nu'mi mai da vreme nici să cuget nici să doresc.

Vai! odată intrați în vârtejul vieții, simțim dărâmandu-se toate simțimintele curate, cu care ne e înpodobită copilăria, și în locul lor — atunci când sufletul rezistă miasmelor otrăvitoare al unei ecsperiențe egoiste — se strecoară durerile; apoi, încetul cu încetul, ne sfârșim plângând pe ruinele vârstei cu care nu ne mai putem întâlni. Dacă din întâmplare ne încercăm vre-o dată se refacem aceia ce vremea a dărâmat, ne simțim obosiți, și moartea — care ne rânjește în față cu un ris drăcesc — ne arată sdrențele cu care e îmbrăcată și cari nu sunt de cât părți din sufletul nostru, și ne șoptesce în taină cuvântul ce veacurile transmit veacurilor viitoare: „*Aduți aminte*“ Da; îmi aduc aminte ca de ziua de ieri, de și e mult de atunci.

Alecsandru, dintre toți camarazi de copilărie, mă iubea foarte mult și îmi făcea cele mai mari servicii, pentru care îi plăteam tot d'auna cu nerecunoștința.

Asta se întâmplă adesea-ori.

Când era vorba să mă apere, găsea argumente mai presus de inteligența lui, și vai de acela care ar fi îndrăznit să mă defaima. Brav și înzestrat cu o putere foarte mare în comparație cu vârsta și fragedă, ar fi fost în stare să-și sacrifice viața pentru ca să apere pe a mea. De altminteri, modest și supus; mai tot-d'auna trist și gânditor, ca și când ar fi trăit într'o lume ce și o crease. Bun camarad, milostiv și bine-voitor cu toții; mie 'mi era prieten devotat.

După ce îmi inchipuii toate scenele din copilărie, când eram fericit fără să știu și fără să caut fericirea, și după ce lăsai lacrimile să curgă în voia lor — căci mă simțeam înăbușit — mă gândii la moarte — singurul adăpost al suferinței — și vârându-mi capul între perne remăsei în amortire.

Dacă moartea e odihna de vecinicie, atunci mai bine moartea de cât o viață neliniștită.

După cât-va timp, auzii o ciocnitură ușoară la ușe; apoi ea se deschise; întorcând capul, zării o umbră pe prag. Aprinsei lumânarea și...

— Sunt eu, dragul meu prieten, sunt Alecsandru; nu mă mai cunoști?

— Ba da, îi respunsei cam mirat și strângându-i mâna cu putere, ca să mă incredințez de eram într'adevăr în fața unui om sau unei năluci.

— Atunci, te miri poate unde mă vezi format? E cam de mult de când nu ne-am văzut; am început să îmbătrânim. Apoi, lipindu-se de mine, îmi usca sudoarea după frunte cu suflarea-i rece, și simții un fior de moarte în tot corpul.

— Mi-a fost dat să te revăd, urmă el cu o voce stinsă, în care abia mai deosibeam accentele dulci și simpatice ale lui Alecsandru. Mi-a fost dat să-ți strâng mâna, înainte de a ne despărți pentru tot d'auna, căci trebuie să știi că plec într'o călătorie lungă.

Îi făcui un semn prin care îi arătam părerea mea de rău, la care el îmi răspunse cu un suris înfiorător ; aproape surisul omului care se sfârșește.

Mă coprinse groaza și căutai să mă depărtez, dar el mă ținea strâns de mână.

N'am vreme de perdut, îmi zise după câtă-va vreme ; iați iute pălăria și vino cu mine.

Mă lăsai să fiu tirat până în stradă.

La poartă ne aștepta o trăsură lăcșoasă cu doi cai negri ca corbul ; ne urcarăm într'însa și vizitiul porni. Intr'o clipă străbăturăm tot cursul de la Filaret și până la Șosea. Vremea era foarte frumoasă ; Cerul înstelat și aerul parfumat de mirosul florilor de câmp. Vântul abia adia, transmitându-ne melodia nopței, în care se amesteca și sunetele lugubre ale unui cadran din apropiere,

Respirai mai în liniște, și privind pe Alecsandru.

— Unde mă duci, îi zisei căznindu-mă să scot mâna mea dintr'a lui.

Mi-e foame, îmi răspunse el cu un aer gânditor și strângându-mi mâna și mai tare ; o să cinăm la Herăstrău. N'am mâncat de multă vreme împreună.

Ți-am spus că plec, și vroi ca să-ți aduci aminte de mine.—

La Herestreu, masa era deja pusă. Câți-va cheșneri ne primiră la poarta grădinei, și ne conduseră apoi până la locul ospetului. Nu-mi era foame, dar gustam din bucate în silă ca să nu supăr pe Alecsandru, care mânca întocmai ca un flămând.

După masă, mă luă la braț, și după ce ne plimbarăm câte-va minute, fără să scoatem o vorbă, ne urcarăm în trăsură.

— La cimitir, strigă Alecsandru, vizitiului care dete drumul cailor.

— Nu ; nu la cimitir, îl rugai eu sculându-mă în picioare și gata să sar din trăsura care părea că zboară.

— Ați răbdare, îmi zise Alecsandru, așezându-mă la loc. Nu'ți fie frică cu mine ; știi bine cât te iubesc și de câte ori mi-am periclitat viața pentru tine. Vroi să mă întovărășești până la barieră ; acolo te las.

Când sfârși cel din urmă cuvânt, intram pe poarta Cimitirului ; o umbră în formă de femeie deschisese porțile.

Nu mi se întemplantă încă să vizitez tăcutul lăcaș al morților pe la mezul nopței, și vă spui drept că cu toată nepăsarea mea începusem să mă îngrijesc. Monotonia lui îmi aduse aminte că mai respir ; că eșind de acolo o să întâlnesc viața ; că cele d'antăiu raze de soare o să-mi încălzească și să-mi puie în mișcare sângele ; că o să iubesc poate. Grija mi se mări și mai mult când auzii la spatele meu sunetul cheilor portarului..

Eram închis, poate pentru tot d'a-una, și silit să urmez pe Alecsandru ori unde ar fi voit să mă ducă.

Privind aleea pe care intrasem, și care se perdea în întuneric, mă cuprinse spaima, și rezemându-mă de brațul camaradului meu murmurai o rugăciune, pe care o repetam regulat dimineața și seara când eram copil.

Dacă ar fi vis, cugetai în cele din urmă; visul e trecător.

Ți-e frică, îmi zise atunci Alecsandru care părea foarte liniștit.

— Da, mi-e frică, îi șoptii, vărându-mă într'ânsul. Ideia ta 'mi pare atât de stranie încât dacă nu te-aș cunoaște bine m'aș crede târât în vre-o cursă.

— N'ai teamă, îmi răspunse; ești cu mine. Cunosc locurile astea ca și cum le-aș stăpâni. Liniștea și odihna domnesc aci în cea mai deplină armonie și sunt prietenul lor.

Vorbind astfel, ne oprirăm lângă un monument, în dreapta aleei. Alecsandru se zmulse de la brațul meu, și deschizând o ușă mică intră înăuntru, de unde nu mai eși de cât sunetele unui glas aproape stins: *Aduți aminte*; apoi ușa se închise cu sgomot și..

Când mă deșteptai, stăpâna de casă unde locuiam îmi freca mâinile cu oțet, privindu-mă cu îngrijire. De când căzusem în delir, nu se mai mișcase de la capul meu.

— Dar Alecsandru? o întrebai.

— Alecsandru... îngână biata femeie căutând să 'mi răspundă ceva. Alecsandru..., te-am auzit chemându'l în nenumărate rânduri; am trimes să 'l caute

Muițumit cu răspunsul ăsta, așezai din nou capul pe pernă, când aruncându-mi ochii pe masa de lucru zăriiu volumul roșiu.

Alecsandru murise de mult sërmanul.

De atunci, când sosește luna lui Mai și când adierea vântului de seară șoptește în taină omului amintirile cele mai dulci, un cântec trist și monoton al cărui refren este „*Aduți aminte*“ mă urmărește peste tot locul.

1881, Iulie 7.

C. Drăgulinescu.

ANUNCIURI

Prin concursul bine-voitor al distinsei noastre artiste, D-na Efrasina Popescu, al D-rei A. Welner, al mai multor Doamne și D-ni din societate și al elevilor din conservatorul Român, se va da o reprezentățiune teatrală în beneficiul „Literatorului.”

Credem că toți D-nii abonați cât și toți cititorii revistei noastre, nu vor lipsi de la această reprezentățiune, atât pentru a vedea pe distinsa noastră artistă eszelând într'un rol creat de d-nul Al. A. Macedonschi într'adins pentru dânsa, cât și pentru concursul ce se aduce Literatorului prin acest beneficiu.

Din cauza schimbărei de tipografie, aparițiunea Revistei a întârziat peste termenul de 15, de când ieșea regularmente de sub presă. Această întârziere influențând și asupra lunilor viitoare, spre a se evita asemenea neregularități, s'a fiesat ca de aci 'nainte aparițiunea Literatorului să fie la 30 ale fie-cărei luni. D-nii abonați neavând a perde nimic din cele 12 numere, datorite pentru un an de zile.

Domnii abonați și ori-ce alți iubitori de literatură, care vor voi să aibă colecțiunea „Literatorului” din anul trecut, o pot căpăta într'o nouă edițiune, trimițându-ne înainte suma de 20 lei. — Tipărirea acestei edițiuni se va face cât de curând și va apare într'un număr fies, adică în atâtea exemplare, câte vor fi persoanele, ce vor trimite costul înainte de aparițiune. — În urma aparițiunei, fie-care colecțiune va costa 40 lei.

Această retipărire se face în urma cererei mai multor D-ni abonați cari insistă să aibă și colecțiunea din anul trecut.

Administratorul.

Domnii abonați, căroră le-a ecpirat abonamentul, sunt rugați a ne trimite costul la Administrațiune, scutindu-ne a le mai ecpedia adrese prin poștă.

Domnii abonați, care n'au avut grija a ne achita costul abonamentelor, la această revistă, de și au priimit numerile, câte le-am trimis, sunt asemeni rugați a nu ne mai face să așteptăm ; căci știut este că nu cu așteptare se poate susține la noi o revistă literară.

Rugăm pe D-nii : Stefan Niculescu din Brăila, Gh. Damian, idem, Ioan Urzescu idem, Dr. Ionescu, idem. Stefan Iacobsohn din Iași, Ignat Câmpeanu idem, Nicolae Costescu din capitală, Roman Pencovici idem, care n'au avut buna-voință a ne plăti abonamentul, să aibă cel puțin amabilitatea a ne trimite înapoi numerile ce au primit.

Administratorul.